

Mécsvilág.

*„Akkor monda Isten: legyen világosság és lőn világosság.”
1. Mózes I. 3.*

A berni Alpok tövében, a Thuni tó fölött, van egy barlang: „Beatushöhle” a neve. Itt lakott réges-régen egy szent ember, aki a világ zajától elvonulva, csendes szemlélődésben tölté napjait. Könyveibe elmélyedve kereste az igazságot. A sziklás, erdős hegyláncok s még távolabb az örök hóval borított hegyesúcsok tiszta idővel le-lepillantottak a tó tükrebe s Beatus (mert ez volt a remete neve) nem tudta, melyikben gyönyörködjék: a valóságban-e, vagy a képben. A kép mintha szebb lett volna a valóságnál... Ismerte körös-körül az erdő minden zege-zúgát, a fákat, a virágokat, a gyógyító erővel megáldott füveket s ezekből orvosságot készített. A környék népe nagy tisztelettel vette körül; s bár nem óhajtá zavarni szent magányában, bizalommal fordult hozzá jó tanácsért. S Beatus senkit el nem utasított.

Amikor a nap sugara nem hatol be a barlangba, Beatus előveszi a méceszt, meggyújtja s annak világa mellett olvasgat, vagy hálóját foltozgatja. S eközben megfigyeli egyhangú mormolását annak a búvó-pataknak, amely szerteágazó, keskeny üregeken tör magának utat a napvilág felé. Minő titokzatos erő hajtja ezt a zúgva-búgó, toporzékoló, most játszva szökkenő, majd örvénylő vizet, mely a föld méhéből úgy pattan ki, mint az emberi agyból a gondolat? S útjában milyen csodálatos műveket hoz létre! Gyertyákat, szobrocskákat, csipkefüggönyöket, amiknek századok múlva is csodájára jár a világ. Ezek is mind világítanak a sötétségben.

És a barlangban csendesen ég tovább a meggyújtott mécesz. És Beatus boldog, hogy most nem zavarja senki. Kíváncsi szemek nem kutatják ki az ő féltve őrzött titkait. A mécsvilág bágyadtan libegő lángja mellett kigyullad lelkében az égi tűz. Mintha megifjodva zendülne meg ismét a szózat: „Legyen világosság!” — És ime, világosság gyúl a lélekben. Ennek örök fénye reszket a szent ember

jóságos szemében. Ennek üzenete csendül meg a szent ember ajkán, versenyre kelve a búvó patak harsogó zenéjével. Ennek üteme lüktet csendesen a szent ember dobogó szívében. Ha ez a belső világosság nem éltetné, — a mi boldog Beatusunk örökre el volna temetve. Így azonban ma is él. A vidék kegyelete fenntartja a barlangot, körülbelül abban az állapotban, ahogy eredetileg volt. Meg is mintázták szegényt! Ott ül ma is komor ábrázattal könyvei és hálója mellett. A tűzhelyen mintha még most is ott izzanék a parázs! De a mécsvilág már alig pislákol abban a villanyárban, amellyel a leleményes vállalkozó a búvó patakot, hol sziklába vájt útakon, hol cölöpökre vert kényelmes pallókon — több kilométer mélyre — hozzáférhetővé tette a világjárók s a nagyközönség számára.

Ahol egykor a szent ember tanult Istenben hinni, jót tenni, egyszerűen élni, nemesen gondolkozni, magamagát élő szövétnekül oda állítani az utókor számára, oda az emberek manapság csak szórakozni járnak. És ez a mulatni vágyó tömeg hiába járt a Beatus barlangjában, mégse boldog... Mondanék valamit: oltuk el a villanyt és gyújtuk meg a méceszt — a szent ember mécsvilágát, amely ott égett és ég mindörökké az ő szenvedő-boldog kebelében! Akkor lesz... csakis akkor léssen — „világosság” a mi számunkra...

Március.

„Ha a te lelkedet kibocsátod, megújulnak; és megújítod a földnek színét.”

Zsolt. CIV. 30.

Nem ismerek rád, te szép Tavasz tündére! Mi lett, hogy oly borús a homlokod? Hová lettek zsenge fürtjeid, amikkel enyelegve játszott az alkonyi szellő? Hová lett a régi kedved? Az a csapongó, pajzán, gyermeki kedély, amely úgy tudott örülni az első nyíló virágnak a rét ölén? Mi van veled? Mondd! Talán titkos bánat emészt? Talán neheztelsz egykori híveidre, akik könnyelműen elpazarol-

ták a töled kapott ajándékot: a dalt, a virágot, a napsugarat? ... Oh bizony, igazad van. Eddig két kézzel szórtad reánk a mondhatatlan kincseket. Olyan sok volt a te áldásod és olyan gazdag, hogy a bőség szaruja a mi kezünkben — átokká fajult. Amilyen a világ idebent, éppen olyan odakünt is: hideg-rideg, sötét, magának való, szenvelgő, sívár ... Valami avatag közöny ült a lelkeinkre. Ezért nem tudunk neked örvideni most, amikor ismét beköszöntesz hozzánk kopott köntösödben, te szép Tavasz tündére, ifjú Március! Ezért nem tudunk a költő lánglelkével lelkesedni érted, oh mult idők halvány kísértete, oh te keresztre feszített magyar Március!

Pedig a „föld színe“ az idén is csak meg fog újulni. Ha későn is, lesz bizonyjal új dal, friss virág és forró napsugár. Madárhangok csendülnek majd a bokor árnyán, most börtönéből szabadult lélek hálaéneke, majd falusi templomból égbe szárnyaló zsolozsma, majd héthúrú hárfán vonagló szerelmi vallomás ... Kibontakoznak ismét a mező virágai, szivárványszínbe öltözik a föld; az illatártól terhes levegőben a méhkirálynő lakodalmát tartja ... A legsötétebb zúg is betelik a napsugár fényes özönével, zászlók lobognak, árbócok pompáznak, csókok csattannak, riadók rajzanak, gyümölcsök érlelődnek ... Ha az örök Teremtő „kibocsátja az ő lelkét“. Ha ... Ezt csak mi, emberek, — mondjuk így; mert az Isten annyira szereti a világot, hogy önmagát is érette adja.

Ne búsulj hát, szép Tavasz tündére, ifjú Március! Kopott köntösödre csillagos egéből virágesőt hullat a mennyei kertész. Fonj belőle füzért lihegő kebledre, csokrot a hajadba. Úgy illik az neked. Azután csak mosolyogj. Varázsold vissza vesztett édenünket! Legyen ez a föld ma az öröm és boldogság tanyája!

Te pedig, oh mult idők halvány kísértete, oh te keresztre feszített magyar Március, ne borzongass minket, mint valami hazajáró lélek! A magyarok Istene nem azért hozott ki minket messze Ázsiából, hogy az idegen népek tengerében elveszni engedjen. Kezed-lábad át van szegezve; oldaladból a lándzsadöfés nyomán vér és víz fakad; de halodkló sóhajodból eget-földetrázó vihar támad, mely a tem-

plom kárpítját tetejétől mind az aljáig megszakítja és a világot sötétséggel borítja be ... Bizzál, Fiam! Akkor jön a magyar Feltámadás ... Akkor kibocsátja Isten az ő lelkét és ismét „megújítja a mi földünk színét ...“ Újabb ezerévre! ...

Golgotha.

„Amikor én fölemeltetem e földről, mindeneket magamhoz vonzok.“

János ev. XII. 32.

... Szép szál cédrus Libánon erdejében. Reá tűzött az első napsugár, amint kivillant az éj kárpítja mögül. Olyan jól esett neki ez a mennyei üzenet, mint a mély álomból ébredező gyermeknek az édes anyai csók ... Napsugár cirógatta, vihar verte, ostromolta; így nőtt nagyra egykor ez a szép szál cédrus Libánon erdejében. A vándor már messziről meglátta és feléje igyekezett, hogy üdítő árnyékában megpihenjen. Ágain az égi madarak fészket raktak s olyan szépen csicseregték a Teremtés dalát, hogy az egész erdő egy hatalmas szimfóniába olvadt. Boldog volt, aki bár egy galvacskát magával vihetett róla, hogy ott legyen vigasztaló emlék gyanánt a szíve fölött még akkor is, amikor örök álomra hunyja le fáradt szempilláit. A cédrus maga is az ő kiterjesztett karjaival vágyott, esengett a boldogság után. Szerette volna átölelni az egész világot ... Szép szál cédrus Libánon erdejében, ne álmodoz tovább! Nem halod-e, hogy körülöttesz itt is, ott is „a fejsze immár a fának gyökerére vettetett?“ S légy bár „Jessének ama gyökere“, légy bár a legszebb valamennyi közt, Téged is kívágnak ... S vaj' mi lesz belőled?

... Árbóc a nyílt tengeren tovasíkló gályán, amelynek vitorláit kedvező szél dagasztja. Csillagos ég alatt, vagy borongós, sötét vizeken némán, kimérten, méltóságteljesen haladsz előre, mert az utat és az irányt Te magad tűzted ki magadnak. Ki hitte volna, hogy gyökeredtől megválva ilyen könnyedén megszokod az örvénylő habok örök

háborgását! Hogy-hogy? . . . Olyan sietős a dolgod? Nem érsz rá, hogy megpihenni be-betérj egy csöndes kikötőbe? Nem. És nem. Neked folyton-folyvást útban kell lenned, mert Te drága kincseket szállítasz egyik világból a másik világba . . . Arbóc a nyílt tengeren tovasíkló gályán! Te jól tudod: hol éheznek és oda kenyeret viszel. Te jól tudod: hol rongyoskodnak és mezítelenül didergő szentjeid között szerte osztogatod a Te vitorláidnak királyi palástját. Te jól tudod: hol szomorkodnak s hozod-viszed, viszed-hozod Gileád balzsamát, amely minden sebet begyógyít. Minden sebet? És a tied, a Te sebed vajjon nem fáj-e még? Az, amit valamikor réges-régen az a fejszecsapás okozott? Ne botránkozz meg rajta, hogy ilyesmit kérdezek. De lásd, én okulni akarok. Én követni szeretnék Tégedet. Veled röpködni a nyílt tengeren tovasíkló gályán, csillagos ég alatt, vagy borongós, sötét vizeken. Némán, kimértén, méltóságteljesen . . . Együtt haladunk máris: érzem . . . Érzem, hogy a fejszecsapás Téged lesújtani nem birt, de fölemelt. Betelt az Irás: „mindeneket magamhoz vonzok“. Engem is, őt is, mindannyiunkat . . . De a mérhetetlen mélyben ezer halál leselkedik s az orkán bömbölő toroka rekedten, fogcsikorgatva zúgja reád a „Feszítsd meg!“-et. S légy bár Áronnak „virágos vesszeje“, légy bár a legszebb valamennyi közt, egy zordon éjszakán porba dobott roncs vagy . . . S vaj mi lesz belőled?

.. Élő kereszt az örök Golgothán, amely egyre könyörtelenül szedi a maga áldozatát, mint a Végzet útja, amelyet kikerülni nem lehet. És nem szabad. És mindkét lator között ott függ egy-egy Igaz, akinek azért kell meghalnia, hogy a bűnös világ a maga „botránkozásából“ és „bolondságából“, mintegy részegítő italnak tobzódó mámorából kijózanodva, a lelki sötétségből ama nagy Világosság felé fordulva, lásson ismét, lásson tisztán. Megismerje és megutálja önmagát. Levesse a lárvét, amely alatt — hála a Gondviselésnek! — ott mosolyog, ott tündököl még a megváltottság áldott érzetében, mint egy kis gyermek angyali képe: az istenfiúság dicső arculatja. Letépje és eldobja magáról koldusrongyait, amelyeket divatos tükrében tetszelegve aggatott magára, hogy eltakarja szépséghibáit, a foltokat és a szeplőket, ame-

lyekben az örök Teremtőnek része nincs . . . Élő kereszt az örök Golgothán! Oh, jaj, azóta hiveid körében akárhány helyen is ütöttél tanyát és bujdokolva, más-más név alatt, akárhányszor játszottad is el e bús tragédiát, Te voltál mindig a vezér, lelkek királya, Te: rajtad pihent meg, benned bizott a vértanuknak serege.

Benned bizunk mi is, hogy keresztthordozásunkat elfogadod, hibáinkat jóváteszed . . . S „magadhoz vonasz“ bennünket is, bújdosó magyarokat, hogy még ma veled lehessünk a lelkek paradicsomában, régi szent Hazánkban . . . Ámen.

Mozaik.

„Mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak . . . Ideje van a kövek elhányásának és ideje a kövek egybegyűjtésének.“

Préd. III. 1—5.

Hej, famulus, hozd elő azokat az apró kockaköveket! Rakjuk össze ismét szépen, egyiket a másik mellé, mint a gyermek szokta nagy komolyan, játékában egészen elmerülve. Vigyázz, jól vigyázz, hogy minden szín együtt legyen . . . A fehér és a fekete, a piros meg a zöld, a kék és az arany, a sárga meg a szürke, a bíbor és a smaragd, a vérvörös meg az ólom, a rózsaszín és a gyászvirág: a szivárványnak minden színei . . . Tegyük belé egy szép kis kosárba: mindeniket oda, ahová éppen illik. Így ni! Azután takarjuk le a kosarat egy lenge fátyollal. És hunyjuk be a szemünket, mielőtt rátekintenénk, mint aki a múltban keresgél valamit, ami úgy belenyúlt az ő életébe, mint az isteni Gondviselés teremő keze, amely virágot fakaszt a lombtalan faágon is.

Egy . . . kettő . . . három . . . No, most szabad a vásár. Ide nézz! Mint izzanak a fehér fátyolon keresztül ezek a kockakövek! Nézd csak: még a fekete is világol, még a szürke is tündököl, még a gyászvirág is nevet. Hát még a többi mind! Versenyre kelnek egyik a mással, mint az erdei fák lombkoronáján az éneklő madarak: amelyiknek a leg-

kopottabb a köntöse, az énekel a legszebben. Ezek a színek is — a fátyolon keresztül — csodás harmoniába olvadnak egybe. Hallod a zenét? — A kövek beszélnek. Az apró, színes kockakövek a maguk nyelvén gyönyörű dallamot duruzsolnak... Hallod? — Hallod? — Ez az élet balladája, amelyet mindenki hall, de ezer közül egy ha érti tán. Pedig „mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak... Ideje van a kövek elhányásának és ideje van a kövek egybegyűjtésének“.

Életünk apró eseményei ezek a színes kockakövek. Bánatos órák, örömteli percek; merengő tavaszi égbolt, amelyről szeliden mosolyog alá a fényes napsugár és sűrű sötét éjszaka, amelynek még csillaga sincsen... Zöld csü-törtök — fekete péntek — fehér szombat — piros vasárnap — arany hétfő — kék kedd — és szürke szereda... Úgy simulnak egymás mellé, mint egy kotlóaljnak tipegő csibéi, akik egy-egy pillanatra odahagyják ugyan az anyai védőszárnyak melengető árnyékát, s morzsákat szedgetnek a földnek terített asztaláról, de az Időnek baljóslatú szárny-suhogása — mintegy adott jelre — megint csak visszatereli őket a szülőanya kebelére... Mert „mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak...“

Hej, famulus, vidd vissza ezeket az apró kockaköveket! De — mégse! Hadd gyönyörködjem bennök még egy darabig! Vagy ha untat téged a dolog, jer, rázzuk meg a kosarat, rázzuk meg úgy, mintha mi magunk volnánk a sors keze... És hunyjuk le ismét a szemünket, mielőtt reá tekintenénk, mint aki a Jövőben keresgél valamit, ami úgy belényul az ő életébe, mint az isteni Gondviselés teremtő keze, amely virágot fakaszt a lombtalan faágon is... Elég! No, most szabad a vásár. Ide nézz!... Szakítsd szét a fátyolt... És imádkozzál! Ime: ugyanaz a kép, ami a saját lelkedben él — gond borúja, lét viharja, vérvörös könnyek zápora után kisüt a nap s fejed fölött az égen ott ragyog — örök dicsőségben — a békesség diadalíve .

Hit — Remény — Szeretetet.

„Hárman vannak, akik bizony-ságot tesznek...“

1. János. V. 7.

A nagy Teremtés első hajnalán, könnyű szárnyon, három angyal szállott alá a földre. Hírvivői az isteni kegyelemnek, amely szétárad mindenütt, ahol ők megjelennek. Munkásai az emberi boldogságnak, amely náluk nélkül sohasem lehet teljes. Egy vagy más alakban eleitől fogva, itt voltak körülöttünk: biztatva és bátorítva a csüggedőt, föl-emelve az elesettet és kibékítve a patvarkodókat. Gondoljon csak ki-ki a saját életére! Milyen vigasztalan robot volna a napi munka, a puszta kenyérkereset, ha ők nem dolgoznának velünk együtt az Isten dicsőségére. S milyen ernyesztő tespedés volna a nyugalom, ha ez a három angyal nem lebegne ott a mi nyoszolyánk fölött, még álmainkban is vezetve és irányítva minket a boldog gyermekkor ismerős mezőin, vagy soha nem látott idegen tájakon. Valljuk be hát, szerelmetes barátaim, hogy mi minden modern vívmányunk és magas kultúránk mellett is még mindig vezetésre vagyunk utálva. Jól esik nekünk, hogyha a válaszüton megállva, habozó tekintetünk egy jóságos emberi ábrázattal találkozik, aki az első szóra útbaigazit bennünket. Jól esik nekünk, hogyha lelki válságunk közepette egy igazi barát erős karjára támaszkodhatunk. Jól esik nekünk, hogyha mulandó földi életünkben egy résztvevő kebel védelme alatt apró örömeinket kicserélhetjük, mélységes bánatunkat megszathatjuk. Hadd legyen valaki, aki mindig és mindenütt, még a magasságos Istennek ítélőszéke előtt is bizonyosságot tegyen: mellettünk, vagy ellenünk... „Mert hárman vannak, akik bizonyosságot tesznek: a Hit, a Remény és a Szeretet.“

Ez a három angyal akkor igazán boldog, ha jó egyet-értésben együttesen munkálhatják az ember üdvét, a földi boldogságot és a mennyei dicsőséget. Aki még nem találkozott velök ebben az életben, szánandó pária az, mert önmagát fosztja meg az emberi méltóság fölemelő érzetétől. Aki közömbösen halad el mellettök, magára vessen, ha lelki ürességét e világ csillogó javaival betölteni és pótolni nem

tudja. Aki megtagadja őket, maga ellen mondja ki a halálos ítéletet... Pedig — Isten látja lelkemet — inkább *mellet-
tünk*, mint ellenünk óhajtanak ők bizonyosságot tenni. Ezért egy összeomlott világ romjaiból is új oltárt emelnek, amely-
ről az áldozati láng régi fényben lobog Istennek szent egei
felé. Ezért a sülyedő fórum vásári zajából, értelmetlen hang-
zavarából is törvényt és rendet kovácsolnak, amelyben ott
van a megújulás isteni csirája. Ezért a házi tűzhely ham-
vadó parazsát ajkuk lehelletével élesztik, szívük vérével táp-
lálják, hogy e földön senki se legyen boldogtalan, aki hisz,
remél és szeret...

Diadalmas Hitünk, éledő Reményünk s Te, idvezítő
örök Szeretet! Ebben a hármasságban maradjatok ve-
lünk örökkön örökké! Munkásai az emberi boldogságnak...
Hírvivői az isteni kegyelemnek... Boldog, igazán boldog
az, aki mellett Ti „bizonyosságot tesztek!”...

Öt patkó.

„Az embernek Fia ura a szom-
batnak is...”

Máté ev. XII. 8.

Gyönyörű szép aratási ünnep volt. A sarló csak úgy
pengett az életadó munkában. A sok szorgos kéz ritmikus
mozdulataival lankadás nélkül haladt előre. Egyik
a másikat játszi könnyedséggel vont maga után.
Senki sem akart utolsó lenni. Gyültek a kévék. Nöttek a
keresztek. Sűrű sorokban állottak egymás mellett mint egy
diadalmas tábor. Közbe-közbe fel-felcsendült az aratók
vidám éneke. Magyar dal, amely ott termett a mezőn: a nép
lelkében, telve napsugárral, telve a reggeli harmat gyöngy-
szemeivel. Leányok-legények úgy vették át a szót egymástól,
mint akik egy terebélyes nagy családban türelemmel vár-
nak, amíg a sor reájuk kerül. Semmi cédaság, semmi ren-
detlenség. Az ifjúság hamva az arcokon; a lélek lángja a
szemekben úgy ragyog, mint az áldott nap a kékellő égbol-
ton, ahol még emlékebe sem maradt a mai napra egy felhő-

foszlány. Boldog a gazda, aki reménység alatt vetette a ma-
got a barna barázdába; boldog az arató, hogy neki is osztály-
része lehet a gazda örömeiben, és boldog az Isten, hogy az
ő szolgálói, az esőcsepp, a szellő és a napsugár megtették
kötelességüket. Mert — ime! — itt van az áldás, a legelső
valamennyi áldás között: *a mindennapi kenyér*.

Nem is kell talán a templomba mennünk, hogy hálát
adjunk érte, hisz' a „templomnál nagyobb vagyunk itt”. Az
igazi munkában mindig ott van az imádság ereje és a szív-
ből fakadó fohász csak emeltyű az istenes munka szolgálá-
tában... Úgy van. De azért csak jertek el, kedves atyám-
fiai, a templomba is és hallgassátok meg az én aratási beszé-
demet, mert „az embernek Fia ura a szombatnak is”...

Az újtordai református templom tornyában szent vasár-
nap reggelén, már az elsőt harangozták, amikor az én ked-
ves Tubalkain apám műhelyébe beállított egy ismerős gazda.
Piros-pozsgás arcú, tréfás kedvű, jószívű ember, a Bethlen
hajduinak ivadéka. Baj van, szomszéd; mondá. Öt patkó
kéne ezekre a lovakra; de, látom, a segédek nincsenek itt. A
fia pedig papnak készül, most is a predikáción jár az esze.
Milyen szép tőle, hogy a mi öreg papunkat kíséri... Se
baj, gazd' uram. Az én fiam, ha kell: pap; ha kell: kovács.
Meglesz az öt patkó is, meglesz a predikáció is! Még van
annyi időnk... Miklós fiam, elő azt a bőrkötényt! Fújtasd.
Én addig két szál vasat tartok a kohóban. Te majd reá-
versz a nagy pöröllal ezen a szépen csengő üllőn, amelynek
a szava olyan édes, mint az estharangszó. Reáversz amúgy
istenigazában, mintha erre a mesterségre szántalak volna.
Hadd sisteregjen a láng! Hadd pattogjon a szikra! Nem árt
a te urias keznednek, ne félj. Így csinálom én igazi urat belő-
led. Isten szolgálja és a magad ura csak úgy lehetsz, hogyha
a dolgot nem restelled; mert „az embernek Fia ura a szom-
batnak is...”

És az én kedves Tubalkain apámnak — azóta régen
kihamvadtt — kohójában sistergett a láng, izzott a vas, az
üllőn csengett a pöröly, pattogott a szikra s egy annyi idő
alatt, ahogy ezt elmesélem, kész volt az öt patkó a néhai
való jó gazda örömeire. A mester és fia megtették kötelessé-
güket. A mester ráverte a patkókat a lovak lábára; a fiú

pedig ezalatt a bőrkötényt papi paláttal cserélte fel és elment az Isten házába. Olyan áhitattal imádkozott, olyan lelkesen prédikált, mintha még mindig az üllő előtt állt volna. Ott is sistergett a láng, ott is pattogott a szikra, ott is csengett az üllő s a szava olyan édes volt, mint az estharangszó...

Régi történet biz ez. De vasárnapi munkám közben a palást alatt mindig ott van a bőrkötény. Az öt patkót is látom még az esthajnalon fel-feltünedező csillagképekben az ég boltozatján. Onnan hallszik ide távoli csengése, amint sebes iramban tova száguld a Hadak útján a magyarok szárnyas lova... Előre! Mindig csak — előre!

Anno Ezer...

*„Az napon fölveszlek téged, én szolgám, és olyanná teszlek, mint egy pecsétes gyűrű az én ujjamon, mivelhogy választottalak téged — ezt mondja a Seregek Ura.“
Aggeus II. 23.*

Az Úrnak ezredik esztendeje során nagy csoda történt a magyar lélek titokzatos műhelyében. Kelet népe fölvette a nyugati kereszténységet. Ebben jó példával járt elől a nagy Király, aki az ő trónját népeinek szívébe tette le. Mint a krónikás mondja: „Ő volt Pannoniának mestere a szent hitben“... Megszűnt a harci kürt, amely vijjogó vércse módjára verte föl és zaklatta Nyugat berkeit. Rendre elnémult a források mentén a táltosoknak éneke s megszűnt az áldozat, amelyet őseink pogány módra gyakoroltak. A vérrel szerzett szép országot s annak szent határát — annyi vész és romlás között — csak úgy lehetett bizton megvédelmezni és megtartani, ha ettől a perctől kezdve Király és Nemzet a harci dicsőségnél többre becsülik a békés munka műveit s annak áldásaiban mindenkit érdeme és hűsége szerint részesítenek... Király és Nemzet! Mint egyenértékű tényezők az ország jólétének, nagyságának és dicsőségének ápolásában és kiépítésében. Mindig egymás mellett: soha egymás ellen...

Úgy tűnik fel nekünk mai áldatlan állapotunkban, elárvult helyzetünkben, mintha álom volna. Pedig valamikor komoly, megszentelt valóság volt, amely a hétköznapot is ünnepnappá varázsolta s az egész ország szívét ujjongó örömmel töltötte be... Akkor a Seregeknek Ura így szólt: „*fölveszlek téged, én szolgám, és olyanná teszlek, mint egy pecsétes gyűrű az én ujjamon, mivelhogy választottalak téged.*“

Ennek az isteni kiválasztásnak volt a symboluma az a szent korona, amely galambszárnyon — a keresztény békeség, szeretet és üdv jegyében — érkezett Rómából a nagy Király udvarába. Alig érkezett meg s máris ott csillogott az uralkodó fején. S nem tudni, vajjon Ő nyert-e fényt és tekintélyt a koronától, vagy pedig az ő böles szíve és tündöklő elméje szórta szerte a hazában a keresztény polgárosodás és általános jólét melengető sugarait s kölcsönzött soha el nem muló, örök glóriát annak a magyar szent koronának, amelynek tagja — *membrum sacrae coronae* — az egész magyar Nemzet.

Országunk drága jelvénye, dicsőséges magyar Szent Korona! Ott látlak ismét tündökölni a nagy Király fején. Mintha ez a kilencszázhuszonhárom esztendő nyomtalanul suhant volna el fölöttünk. Mintha lelki szemeim előtt újra kiemelkednék a földből az az ősi templom, amely tanúja volt a nagy eseménynek. Égre néző tornya örömet hirdet messze tájon. A harangok emberi nyelven szólva hirdetik a nagy világnak, hogy itt ma egy olyan Nemzet született, amely Isten kegyelméből örökéletre van hivatva. A boltívek alatt visszhangzik a Halleluja; az oltáron száll a tömjénillat s száll az egekre százezrek imája: „Isten segíts, királyok Istene! Emeld fel hozzád a király szívét!“...

Am a templom, amely tanúja volt a nagy eseménynek s titkos szentélyébe befogadta egykor a nagy Király hamvait, a századoknak döntő lábai alatt romhalommá változott. Itt ott egy-egy szegyeletkő, vagy oszlopfej maradt csak belőle a késő unokáknak! És — a hagyomány szerint — a nagy Királynak jobbkeze, amelyet Szent István napján mai napig is kegyelettel hordoznak körül ős Budavárában ünnepi szertartások között... „*Pecsétes gyűrű*“ van az ő ujján is. „*Pe-*

csétes gyűrű": a hatalomnak, a lelki erőnek jelképe... Ez fogja romjaiból újraépíteni a templomot. Ez fogja ősi fényében, dicsőségében feltámasztani a porba omlott, szent magyar Hazát...

Vándormadár.

„Még az eszterág is az égben megismeri az ő idejét, és a gerlice és a darú, és a fecske, tudják, mikor el kell menni; az én népem pedig nem esméri az Úrnak ítéletit.“

Jer. VIII. 7.

Az idő már őszre jár. Fenn az égen sűrű rajban Délfelé száll darú, fecske, gólya... Valamennyi „szébb hazába, jobb hazába“ készül, mihelyt itt minálunk beköszöntenek a rövid nappalok s a hosszú, hűvös éjszakák. A nádfödeles kis kunyhó tetején, meg az eresz alatt üresen marad a fészek, annyi csendes öröm meghitt tanyája. Kietlen, rideg lesz a ház, ahol azelőtt a béke és a szeretet szállást vett magának... Isten veled, te jó Vándormadár! — Amint hivatlan, váratlan nem jöttél mihozzánk az elmúlt tavasszal, most se hagysz itt minket búcsú nélkül. Társaiddal s az itt tollasodott ifjú nemzedékekkel még egyszer körülröpdésed a boldogság hajlékát. Mielőtt útra kelnél a messzi tengerekre, ott lebegsz még fent magasan a levegőben, ott lebegsz fölöttünk, mint Isten áldása... Ki súgta meg neked, hogy már el kell menned? Ki oltotta pihegő kebeledbe az ősi ösztönt, hogy hazát cserélj? — Te hallod a hívó szót, te látod az irányt, te érzed, te tudod, hogy itt az idő; te ismered „az Úrnak ítéletit“ s habozás nélkül követed azt. Pedig útközben ezer veszély leselkedik reád. Ki tudja, lesz-e elég erőd, hogy átrepüld az oceánt? Ki tudja, hogyha fent a levegőben tombol az orkán s lent a haragos zöld vizeken fellázadt rabok módjára dúl az elemek szörnyű csatája, mi lesz a te sorsod? Ki tudja, lesz-e majd egy barátságos sziget, amelynek lakói nyájasan köszöntenek, szeretettel fogadnak, hogy kipihend náluk az

úti fáradságokat? Ki tudja?!... És te mégis szállasz, — „olyan sebesen szállsz, mint az eltűnő álom“ — szállasz sóváran, vissza sem tekintve, szállasz s magaddal viszed szép reményeinket, szállasz, mert neked két hazát adott Végzeted... („Nekünk csak egy volt...“) Isten veled, te jó vándormadár! Isten veled!

Az új hazában, túl a tengeren bizonyára örök napsugár köszönt, enyhe fészek, boldog emberszív vár. Könnyű szárnyad ott is úgy borul pelyhes fiókáidra, mint a Gondviselés atyai oltalma. Oh, miért nem mehetek én is veled? Gondtalan, gyermeki kedéllyel csapongva, rózsaszínű felhők, bibor-álmok között mért nem szállhatok? — Nem, nem! Ide köt engem az „Úrnak ítélete“. Komoly, méltóságteljes parancs. Itt hordom azt a kebelemben. Ragaszkodom a röghöz, amelyet megáldott, amelyet megszentelt őseimnek véres verejtéke, imádságos szíve, sirva vigadó dala, magasan szárnyaló, ideális lelke. Én innen el nem mehetek. Ide köt engem az „Úrnak ítélete“. Századok mesgyéje, régi mondák, regék s a világhódító nagy tusák emléke, nyelvem, a távoli kék hegyek visszhangja és a tenger-síkság búbajos zenéje... Múlt, jelen és jövő... S mindaz, ami bennök átok, avagy áldás gyanánt megfogamzott, ide köt engemet. Őszi köd, tél zuzmarája, hó, fagy, sár, zivatar, még a halál képe sem riaszt el, mert én *szívet cserélni* nem tudok.

Ismerd meg hát, én népem, az „Úrnak ítéletit“! Mert a te nevedben teszem ezt a vallomást... Bizzál az Istenben, bizzál önmagadban és a jobb jövőben! Bizzál a martíromság töviskoszorújában, amelyet megváltói önérettel hordozol. Nincs már messze az újkor: a népek tavasza. Vissza-hozza a vándormadár a te régi kedvedet s fölcsegg újból az éjszakában — velőtrázva és tetemrehíva — a virrasztóknak éneke:

„A nagyvilágon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon, vagy verjen sors keze:
Itt élned — halnod kell.“

Wittenberg.

(1517. október 31.)

„A szabadságban, mellyel minket a Krisztus megszabadított, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgágnak igájával.“

Gal. V. 1.

Lelki szemeim előtt úgy áll Wittenberg, mint egy hegyen épült város, amelyet elrejteni nem lehet. Tornyai merészen nyúlnak az ég felé. Kőfalain ott az idők moha. Ódon házikói és szárnyas palotái, kolostorai és múzeumi között érdekes nép tanyáz. Harangjainak érce messze visszacseng a völgy ölén. Imára hív, vagy vést-vihart jelez, esdekel vagy tiltakozik, vigasztal vagy elsirat: a hangja olyan emberi. Mintha csak annak a kis bányászfiúnak a hangja volna, akit a történelem muzsája ide kalauzolt, hogy általa egy új fejezetet nyisson a keresztény anyaszentegyház életében.

Ismeritek ezt a kis bányászfiút? A neve: Luther Márton. Egyszerű barátból Germánia tanítómestere lett a hit, az üdvösség, a kegyelem és bűnbocsánat dolgában. Fejedelmek barátja, szegények védőügyvédje, a római pápának nyílt ellenfele, mélységes emberi érzések tolmácsa, lelkiismereti szabadságunknak fölkent bajnoka, aki megmentett bennünket a „szolgálatnak igájából“.

Nevét kegyelettel emlegetjük ma is. A reformátorok triumvirátusában az első hely az övé. Ő visszaadta az embert önmagának, amikor megismertette velünk a krisztusi szabadság tökéletes törvényét s a betű fogságából kivezetett bennünket a lélek fenséges birodalmába. Kalapácsa most is döngeti a wittenbergi vártemplom kapuját. Az a 95 tétel most is ott ragyog a szárnyas ajtón góthikus ércbetűivel. Az a kalapács ma is élő tiltakozás a hét pecséttel lezárt titkok, az emberi okoskodás és a megrögzött hagyományok ellen. Azok a tételek mintegy nyitányát képezik egy világraszóló mozgalomnak, amelynek még ma sincsen vége.

És nem is lehet; mert a reformáció folytonos, a kijelentés egyetemes, a megújulás örökös. Ennek a folytonos

reformációnak a mozgató lelke, ennek az egyetemes kijelentésnek magyarázója, ennek az örökös megújulásnak élesztője az a szellem, amelyet Luther a maga egyéni meggyőződésében és nyilvános hitvallásában képvisel s amelynek ez a jelige: „Itt állok, másként nem tehetek!“

A wittenbergi vártemplom szentélyében, ünneplő érzések között egybegyűlve, halkán járjatok! Díszes kőlap alatt, ott nyugszik Luther és az ő munkatársa, Melancton Fülöp. Halkan járjatok! Nehogy felébredjen s meglássa, hogy a „Krisztus szabadsága“ sok helyütt ismét a „szolgálat igájává“ fajult. Mit gondoltok? Mit fog cselekedni? Bizonyára újból a saját egyházán fogja megkezdeni a reformációt... *Wittenberg rediviva...*

Üdvözet.

(dr. Antal Géza, ref. püspök, beiktató ünnepélyén Pápa, 1924. okt. 29.)

„A mi Urunk Istenünk házáért kívánok néked jót.“

Zsolt. CXXII. 9.

Méltóságos és Főtiszteletű Püspök Úr! Kedves Testvérünk! — A magyarországi Unitárius Egyház nevében örvendező lélekkel és testvéries melegséggel köszöntünk Téged ezen a szép napon, amelyen egyházkerületed egyhangú bizalma folytán — Isten áldásától és a mi jókívánságainktól kísérve — ünnepélyesen elfoglalod a szent hivatalt. Nyomdokába lépsz azoknak a megdicsőült vezéreknek, akik előtted jártak jó példával, hogy az Anyaszentegyházban mindennek ékesen és szép renddel menjenek végbe. Nyílt szemmel és bátor lélekkel tekintek a jelen aggodalmi közepette is a jövőbe, amelyet fönt és alant kölcsönös bizalommal és egyetértő munkával kell mindnyájunknak előkészítenünk.

Erre a közös evangéliumi és nemzetmentő munkára ezennel felajánljuk a mi kicsiny, de törekvő, most is mártíromságot hordozó, unitárius egyházunknak szíves készségét, jóindulatú támogatását. S cserébe viszont nem kívánunk egyebet, mint a nehéz viszonyok között megértő lelket és

testvéries jóindulatot. Amennyire Tégedet ismerünk, hisszük is, hogy ez a Te részedről és a gondjaidra bizott nyájban nem fog hiányozni.

Idők jele és az általunk eleitől fogva ápolt lelki Uniónak szép és meggyőző bizonyítéka, hogy azelőtt is, de kivált a nagy összeomlás után a Ti templomaitok országszerte megnyitak a mi bujdosó Sionunknak számkiüzött tagjai előtt; és mi úgy mehettünk az Úrnak házába, mintha hazamentünk volna. És mi csakugyan hazamentünk. És mi igazán otthon voltunk. És megelégtettünk ama mennyei Jeruzsálem javaival. És hálát adtunk a mindenható Istennek, hogy ezt megérnünk engedte.

Ezért hát, kedves Testvérünk! hadd fonjuk belé a Te ünnepi koszorúdba is az üdv. az őszinte hála és köszönet hervadatlan virágait, *a mi Urunk Istenünk házáért Neked és az egész ünneplő Gyülekezetnek jót kívánva.* Ezek mellé fogadj el, kérlek, egy virágszálat Erdély bérceiről is... Gyászvirág a neve... Hervatag a színe... Keserű az íze... Az illata meg — mintha torkunkat fojtogatná!... Ne vedd zokon; de a mi hazajáró lelkünknek az a meggyőződése, hogy ennek a virágnak még a menyasszonyi koszorúból sem szabad hiányoznia. Annál inkább ide illik a mi körünkbe: hiszen a mi közös Mesterünktől, az Úr Jézus Krisztustól örökölt szomorú symbolumunk: a töviskoszorú. Az ma — Isten kegyelméből — diadalmi jelvény... Legyen tehát ez a gyászvirág is a Te ünnepi koszorúdban — porbaomlott, szent Hazánk és vezeklő Anyaszentegyházunk élete sorsában — egy szebb és jobb jövőnek biztos záloga!

Kedves Testvérünk! — A „*Magyar Hiszekegy*“ jegyében még egyszer szívbeli szent buzgósággal köszöntünk Tégedet és az ünneplő Gyülekezetet. Az Isten megáldjon! Az Isten vezéreljen Tégedet, lelkednek szerelteit és a gondjaidra bizott Nyáját, mind többről-többré, lelki nyereségről lelki nyereségre, hogy a Gondviselő Isten atyai oltalma alatt velünk együtt napról-napra gyarapodjatok és növekedjete Abban, aki a fő, t. i. a *Krisztus*. Ő világoljon előttünk örökön, mint a hegyen épített vár! — Amen.

Karácsonyfa.

„*És az Izsai törzsökéből egy vesszőszál származik, és az ő gyökereiből egy virágszál nevedik, kin az Úrnak lelke megnyugszik...*“

Ézsa. XI. 1—2.

Ünnepi legatus koromban láttam az első karácsonyfát egy küküllőmenti kis faluban. Van annak — ha jól emlékszem — több, mint negyven éve. Akkor volt még csak ünnep az ünnep. A szent estét úgy köszöntötték a kántálók, házról-házra járva, mintha a mennyei seregek zengték volna az örök béke himnuszát. Béke volt künn és benn. Béke a hótakarta mezőkön. És béke a házi tűzhely mellett, ahol vígan lobogott a láng és vígan folyt a beszéd. Szülők és gyermekek, testvér, rokon, barát s még az idegen is igazán otthon érezték magukat a csendes családi körben. Mind egyre gondoltak, mind csak egyet vártak. Várták a kis Jézus eljövételét. Várták „*az Izsai törzsökéből sarjadzó vesszőszálat...*“ Azt, akit az Isten a próféták által réges-régen megígért népeinek boldogítására.

Talán-talán ma is eljön... Hiszen a gyermekek olyan jók voltak már hetek óta. Hiszen ebben a hajlékban úr és szolga között nincs különbség. Hiszen itt az emberek mindannyian szeretik és átölelve tartják egymást, mint egyazon mennyei Atyának édes fiai és leányai. Itt már alászállott a földre a fényes menyország. Dicsősége ottan tükröződik a megértő és megbocsátó testvéri szívekben és lelkekben. Csupa csillag itt minden szem, amelynek sugara egybeolvad az égboltozatnak fonséges ragyogásával. Csupa drága kincs itt minden csilingelő csacska vers és mese, amely úgy egybeszővődik a boldog szívek hallgatag imájával, mintha az egész egy álomlátás volna. Pedig dehogy is álom: örök szent valóság az, ami itt előttünk végbemegy... „*Az ő gyökereiből egy virágszál nevedik...*“ Egy pufók gyermeki orca, amelyen a kisbaba harmatos képe mellett ott van az ifjú lelkesedés lángja, ott az érett férfikor varázsa és ott a Veronika kendőjének hűséges lenyomata. Ott van az egész emberiség. Amiért vajudtak az évezredek, amiért zúgott a vihar-

vert tenger lázadó haragja, amiért bujdosott az Isten népe hosszan, reménytelen a tikkasztó pusztaságban, az mind ott rezg, lüktet, diadalt ül egy ártatlan Gyermekek üde mosolyában.

Megszületett a Megváltó, „*akin az Úrnak lelke megnyugszik...*“ Megszületett messze Judeában. S megszületett — a mi sziveinkben... Gyújtsátok hát meg a karácsonyfa gyertyácskáit; mert akit vártunk, az idő teljességében megérkezett. Az Ő ministránsai már rázzák is a csengettyűt, hogy mindenki az Ő fája köré seregeljen. Szép csendesen álljatok hát sorba! Szülő — gyermek — rokon — barát és idegen! Szépen egymásután hálaimát rebegjen ajkatok a Mindenhatónak, hogy rajtatok is könyörült, titeket is megváltott az ő szent Fia által. Sorban, egymásután — elől a gyermekek! az Ő nagy szívének választottai, akikhez lehajolt, akiket megcsókolt, akiket megáldott. Elöl a gyermekek! — a betlehemi Aprószentek — akik a karácsonyfa tarka-barka díszének, aranyos diójának, ezüstös láncának s annak is, amit tavalyelőtt hozott volt a gondos Jézuska, jobban tudnak örülni, mint a király a maga drágalátos aranykoronájának. Elöl a gyermekek! — akik ezt a sárbatiport „*földet megverik szájuknak vesszejével és ajkaiknak lelkével megölik a hitlent*“.

... Jövel, óh jövel Időnek teljessége! — A te karácsonyfád a Kárpátok erdeje: a te csengettyűd az Adriai tenger szirénája...

Szent Év.

(1925.)

„Az Úrnak lelke van énrajtam, mivelhogy megkent engemet, és azért küldött engemet, hogy hirdessem az Úrnak kedves esztendejét.“ Lukács ev. IV. 18—19.

Kip-kop, kip-kop... Cseng az arany kalapács a Pontifex Maximus kezében, amint megnyitja az örök városban a Szent Péter kapuját. Minden huszonöt évben egyszer nyílik meg ez a kapú, hogy átengedje szentelt küszöbén a zarán-

dokok millióit. Milyen fönséges hit és elgondolás vezeti őket a világ négy tája felől oda, ahol egyedül remélnék sebeikre balzsamot, bűneikre bocsánatot! Egész úton imádkoznak, testüket sanyargatják, múltjukat fölidézik, tévedéseiket, botlásait keservesen megbánják, jobbulást ígérnek s mialatt lábuk még a Campagna porát tapossa, lelkük már ott esdekel, ott vívódik, ott rajong az oltár lépcsőinél, amelyre föltekinteni is alig mernek. És ez így tart már századok óta a római egyház bevett szokása szerint. A gyengéknek — erő, az erőseknek — vigasztalás, a szenteknek — lelki gyönyörűség. Itt még a kételkedés is leoldja a maga hétköznapi sarúit s nemes önmegalázkodással ismeri el, hogy az a hely, amelyen áll, szent hely...

Aki ide készül, jó előre számot vet önmagával s különválva az élet apró-cseprő gondjaitól, napról-napra egy-egy lépcsőfokkal magasabbra emelkedik a mennyei Atya előtt való gyermeki hódolatában; mélységes hálával ismeri el, hogy az Ő karjai nem rövidültek meg, az Ő lelke ma is megkeresi azokat, akik be tudják fogadni, föl tudják fogni annak üdvözítő sugarát s a saját életükben át is alakítják azt a gyógyulásnak és bocsánatnak, a megtisztulásnak és az új életnek hathatós eszközévé. Az ilyeneket megkeni szentelt olajjal; az ilyeneket elküldi hozzánk, hogy „*hirdessék nekünk az Úrnak kedves esztendejét*.“

Kip-kop, kip-kop... Majdnem kétezer év óta kopogtat a mi Urunk Jézus Krisztus a szívünk kapuján, hogy nyissuk meg azt az Ő számára; nyissuk meg az igazi istenfélelemnek és a felebaráti szereteinek, nyissuk meg a tudomány igazainak, a művészet csodáinak és a martiromság hőstetteinek. Ámde ez a kapú nehezen nyílik meg. Zárja berozsdásodott. Sarkait benőtte a bozót. S ha bepillantánk az ajtó repedésein, nem valami épületes látvány tárulna ott a mi szemünk elé. Látnók önmagunkat: úgy, amint vagyunk. Látnók teljes mezítelenségben. Látnók megfosztva mindazoktól a külső díszektől és sallangoktól, amelyekkel fölékesít ez a hívságos világ, hogy gondosan eltakargassuk vele hibáinkat és fogyatkozásainkat, a lelki szegénységnek rongyait, a bélpoklosságnak tüneteit, amikkel telítve van a boldogtalan emberi társadalom.

Kip-kop, kip-kop... Testvéreim! A mi Mesterünk már elfáradott a szüntelen kopogtatásban. Kopogtasson már egyszer minden jó keresztény, akin „*rajta van az Úrnak lelke,*“ kopogtasson a saját kebelén! A mostani szent évet ünnepljük meg mi is. Zarándokainkat, akik hosszú útról jönnek, jönnek seregestül, hogy az ihlet szárnyán isteni megnyugvást, angyali kedélyt és örök emberi szépséget hordozzanak szerte — bocsássuk be a mi szívünknek kapuján. Akiket eddig is szerettünk, szeressük ezután még jobban, azzal a szeretettel, amely mindeneket elfedez, mindeneket eltűr. Akiket pedig gyűlöltünk, — kebelünkben hordva a pokol zarátnokának emésztő lángját — azoknak bocsássunk meg a Krisztus bocsánatával. S öleljük magunkhoz az egész világot békeséges, boldog áhitattal!

Lészen akkor... akkor leszen az 1925. mindnyájunknak szent év: igazán „*az Úrnak kedves esztendeje...*“

Farsang.

„*Jóllehet édes e világ, és jó a mi szemekkel nézni a napot; — — mindazáltal valami leszen, mind hiábavalóság.*“

Pred. XI. 7—8.

A bölcs hiába húnyja be a szemét: azért mégis lát. A bölcs hiába dugja be a fülét: azért mégis hall. Lelki szemével látja maga előtt elvonulni sorjában a múlt eseményeit. Mindazt, ami fájdalmas; mindazt, ami fölemelő. Lelkében megcsendül az Úrnak szava s egy új világot teremt általa. A teremtés azért van, hogy ő annak magyarázója, Isten akaratának kijelentője legyen. Nem is nyugszik meg addig, amíg mindennek végére nem járt, amíg önmagát is föl nem fedezte, meg nem magyarázta. Ezenközben a változó érzések egész skálája rezg át a lelkén. Mások helyett is gondolkozik; mások helyett is töpreng a maga módja szerint. Az élet apró örömei feléje is hívogatólag intenek, mintha mondanák: jer, élj, örülj, vigadj: pajzán jókedvre derít téged is a dal, a bor, a tánc s a szerelem...

Jer, kostold meg, mily „*édes e világ*“; jer, amíg nem késő. A röpke percek úgyszólván elsuhannak, úgyszólván tovatűnnek, míg bú-gond barázdái szántják homlokod. Inkább örülj! — Lám, a világ vigad. A világ megúnta a szomorkodást. Ha ezer oka is volna arra, hogy sirjon-keseregjen sivár pusztaságán, pengeti a hárfát, veri a cimbalmot, cifrázza a csárdást, járja a bolondját és torka szakadtából ordít, hogy meg ne hallja az utolsó ítélet döböntő jajszavát, a koporsóra hulló göröngyök tompa dübörgését... A pazar fényben úszó, csillogó báltermekben az éjszaka nappallá változik, mert „*jó a mi szemekkel néznünk a napot...*“ Csakhogy főtött nap az, amelynek lángja vakít, de nem melegít. Kápráztatóan szikrázó sziporka csupán, amelynek még hamuja sincsen: híre sincs, nyoma sincs. Mire az igazi nap sugárkévéinek színpompája beragyogná a keleti égboltozatot, — volt... nincs... álom... eltűnt... Semmi. Vagy amint a bölcs mondja: „*hiábavalóság*“.

A bölcs hallja mindezt. A bölcs látja mindezt. És megemlékezik a „*setétségnek napjairól*“, amelyek kilopták a tavaszt az ifjú nemzedék szívéből. Nem neheztel már, ha körülötte vidáman csengő kacagás szór szerte-széjjel harangvirágokat; hiszen az ő szívében is ott illatozik még az el nem pazarolt ifjúság tavaszi lehellete. Hiszen az ő fülében is ott zeng még egy el nem sirt nóta utolsó akkordja, telve boldogító, édes reménységgel. S ha mindjárt „*hiábavalóság*“ lenne is az, amit az óra nyújt, ő maga is belevegyül a föl és alá hullámzó sokaság forgatagába... Színes beszéd buborékán tarka jókedv játszik. Ez a pohár rendre jár: éljen a barátság! S amint a libegő lángok kísérteties fénye mellett, idegen párok egymáshoz símulva lejtik az idegen táncot, — lelkében fölviharzik a múlt, amely meg tudta becsülni a magáét s még a pogány farsangi bachanaliák között sem imádott — idegen isteneket.

— Óh, én boldogtalan bölcs!... Vanitatum vanitas!...

Magyar Zászló.

(Magyar Technikusok Hungaria Egyesülete zászlószentelő ünnepélyén a Kálvin-téri templomban.)

„... a ti ifjaitok látásokat látnak és a ti véneitek álmokat álmodoznak.“

Joel II. 28.

Kedves Ifjak! Öt évvel ezelőtt megjelent előttetek, özvegyi gyászruhában, nagy szomorúságban, mindenektől elhagyatva a magyar Haza képe. Keserű könnyeket hullatott Hungária és Ti együtt sírtatok övele. Körülvettétek őt a gyöngéd szeretet minden jelével. Tudtatok hallgatni, mert tiszteltétek a fájdalom szentségét. Tudtatok vigasztaló szóval, nyájaskodó gonddal körülötte lebegni; mert éreztétek, hogy neki szüksége van reátok. Tudtatok lelkesedni és egybeformni egy nagy, szent akarat valóra váltásában. Megalakítottátok a Hungáriát, a magyar technikusok egyesületét. Ami akkor szép és felemelő gondolat volt elmétek világában, diadalmas érzés ifjúi szívetekben, mint Isten csodája, itt van előttetek, mint gyönyörű symbolum ebben a Magyar Zászlóban, amelyre most együttesen kérjük Istennek áldását! Az a látás, amit láttatok, nem volt csalóka ábránd, amely ködbe vész, hanem eleven hit, megszentelt valóság. Álljatok e zászló körül mindig azzal a megnyugtató tudattal, hogy Ti az egyetem, a család és a Haza iránt — mint eddig — ezután is teljesíteni fogjátok kötelelességeteket.

És most — hadd emlékezzem meg a többi között egy gyönyörű álmomról, ami talán itt is helyénvaló... Nagy ünnep volt Kolozsvárt egy pár évvel ezelőtt. Az unitárius püspök élete párjával — kiterjedt családi körében — gyémántlakodalmát ünnepelte. Hogy-hogy nem, ezt én is megéreztem anélkül, hogy a pontos időt előre tudtam volna. Álmomban tehát én is ott valék az örvendező gyülekezetben. Mintha most is látnám, olyan elevenen tükröződik vissza lelkemben annak az ünnepnek minden jelenete. De leginkább a következő. — Rövid pár szóban üdvözöltem magyar testvéreink nevében az örök-ifjú párt s átnyújtottam nekik egy óriási virágbokrétát. Átveszik, nézegetik, gyönyör-

ködnék benne. Közben bontogatják itt is, ott is, hogy megfigyeljék annak rejtett szépségeit. Bontogatják itt is, ott is. Hát egyszer csak — uramfia! — két kis magyar zászló lebben ki belőle... Mintha kezük-lábuk volna, összefogantóznak s lejtik, egyre lejtik az ünneplő sereg ámulatára a körmagyart, a csárdást!...

Aztán elmúlt minden. Kincses Kolozsvárban nincs már magyar zászló. Legfeljebb, ha van tán, ott lehet az éjben csendesen virrasztóknak megtört derekán s a bujdosók szívében. — Itt azonban áll a magyar zászló! Álljon mindig ilyen tisztán, ilyen mocsoktalan fehér díszben. Így áldom én meg a honfi lélek áhítatos csókjaival; így áldom meg egy kétországos Nemzet testvéri könnyeivel. Kísérje azt vészben és viharban s a békés munka művei között a Magyarok Istenének atyai mosolya!...

Jubilate Deo.

„Izrael háza, áldjátok az Urat;
Aron háza, áldjátok az Urat!“
Zsolt. CXXXV. 19.

Ezelőtt száz esztendővel egy szép májusi napon az angol és amerikai unitárius világ képviselői, tudós papok és világi férfiak, Londonban és Bostonban összegyűltek közös tanácskozásra. Lelkükben az isteni Gondviselés sugallatát követve, mind a két helyen majdnem ugyanabban az órában alapították meg azt a két nagyérdemű Társulatot, amelynek a magyar Unitárius Egyház a bérceken innen és a bérceken túl oly sokat köszönhet. Mind a kettő: az Amerikai Unitárius Társulat és a Brit- és Külföldi Unitárius Társulat azért alakult, hogy a felvilágosult vallásos gondolatnak és az egyetértő felebaráti szeretetnek a terjesztése által közelebb hozzák e földön Istennek országát. Hogy ezt a célt az élőszó erejével és a nyomtatott betű hatalmával mily nagy mértékben szolgálták, arról tanuságot tehet kiváló szónokaiknak serege és tollforgató embereiknek, költőknek és államférfiaknak egész sorozata, akik a nemzet életében is jelentékeny szerepet tölthettek bé... Priest-

ley, Channing, Parker, Emerson, Longfellow, Taft, Martineau, Drummond, Eliot és Carpenter nevei bármely nemzetnek dicsőségére válnának. S ezek mellett a kimagasló óriások mellett a kitartó munkásoknak egész légiója, akik között asszonyaik is igazi evangéliumi buzgósággal, Mária hitével és Mártha szorgalmával sietnek a közös szent ügy támogatására.

Amikor a bostoni testvérek ünnepelnek május 10—17. napjain, az Ó- és Újvilágban, körülvéve távoli hitrokonaiknak a szélrózsa minden irányából egybegyült lelkes csapatától, legyünk ott mi is mindannyian, legalább — lélekben. Ünnepeljük velök együtt az unitárius eszme diadalát! S az örömmel és lelkesedésnek mámorával, Isten iránti mélységes hálaérzettel s a végzett munka eredményeit elismerő és méltányoló készséggel vegyük ajkainkra az ünnepi zsoltárt: „*Izrael háza, áldjátok az Urat; Áron háza, áldjátok az Urat!*“

Londoni testvéreink 1860 óta állandó, eleven kapcsolatban állanak velünk, az erdélyi Unitárius Egyházzal. (Akkor az úgynevezett magyarországi részen nem volt egyetlen gyülekezetünk sem.) Az ő áldozatuk tette lehetővé, hogy három évenként egy-egy magyar tanuló Angliában nyerjen magasabb theologiai képzettséget s egyúttal bepiliantást az angol családi és társadalmi életbe. — Bostoni testvéreink pedig a legválságosabb időben, a világháború után fölkarolták erdélyi gyülekezeteink és iskoláink ügyét, s az anyagi segítség mellé odacsatolták azt a nagyértékű erkölcsi támogatást, amit állandó testvéri érdeklődésük és a világsajtó tájékoztatása jelent mindnyájunk számára.

Vegyük hozzá még az Unitárius Misszió Házat hazánk fővárosában, amelyet 1923-ban megvettek és rendelkezésünkre bocsátottak. Ha csak felerésze megy is teljességbe annak, amit ennek az intézménynek programja gyanánt kijelöltünk, hálát mondhatunk érte a mindenható Istennek. Adjunk is hálát jó előre! Még pedig ilyenformán: Izrael háza és Áron háza (világiak és papok) tegyék meg mi is mindnyáján a mi kötelességünket! Ez lesz az igazi jubileum! — Méltó a mi multunkhoz és méltó a mi testvéreinkhez . . .

Horizont.

(Az Atlanti Óceánon.)

„Kicsoda mérte meg markáva
a vizeket?...” Ézs. XL. 12.

Fönt a vezér-árbóc sudarán, szellős kosarában, nyugodtan, méltóságosan ül a hajóslegény. Szeme olyan éles, mint a saskeselyűé: odatapad a messzeség ködében úszó látóhatárra. Előre tekint, majd jobbra-balra kémlel: nem jön-e ellenség vagy jóbarát — egy-egy elszabadult jéghegy, vagy testvérhajó képében? S amíg hullám hullámra tolul, színes forgatagban egybekavarodva, mint a mesebeli Atlantis átetsző virágoskertje, az ő lelkében csak egy gondolat vibrál, szívében csak egy érzés lüktet, akaratát egy olthatatlan vágy tartja lekötve: a part . . . a part . . . Az édes haza földje, ahol meleg otthon várja a kiállott fáradalma után. Gyöngéd hitvesi ölelő karok és a csimpajkodó gyermekesereg, amely kíváncsian matat a nagy vizek vándorának úti-tarsolyában: mit hozott, mit hozott?

De — nem! Neki még nem szabad haza gondolnia. Van, aki az ő szeretteire gondot viseljen. Az, „aki megmérte markával a vizeket” . . . Az, aki a nagy vizek zúgásából kicsalja az örök harmóniát, ahol minden egyes akkord a dominánsnak engedelmeskedik, ahol a tomboló orkán elbúsult haragja s a mélyben kísértetiesen meg-megkonduló falusi harangszó, mint egyazon hangszer húrjai, egymást kiegészítik . . . Egy percre, úgy tetszik, mintha mindez ott motoszkálna a hajóslegény kebelében, amint szellős kosarában nyugodtan, méltóságosan ül és vigyáz a vezérárbóc sudarán!

Onnan árad a napsugár, amely az ébredő hajnalt köszönti áhítatos szeretettel. Onnan a dal, amely a glóriás naplemente sugárzó árnyékában imába olvad át. Onnan a bölcsesség szava, vándormadarak ösztönös röppenése, a szédületes mélység fölött diadalmasan lebegő, szerelemittasan álmélkodó hit: „Kicsoda mérte meg markával a vizeket?” . . . Hit, amelynek igazolása önmagában van. A mi hitünk, amely meggyőzi a világot . . .

Fölötte . . . alatta . . . benne — egy egész világ . . .

Nézd, oh nézd, mint tükrözik vissza egyik a más! Mint rokon szempárnak egymásban elmerülő, mélységes pillantása visszatükrözi és önmagába zárja — az Örökkévalót!... Nézd, oh nézd! Ez a Krisztus horizontja. Láthatár, amely a messzeség ködében úszó vándorfelhőket — útban egymás világ felé — lágyan ringatózó vitorlásokká varázsolja át. Ez a Krisztus horizontja. Látóhatár, ahol az ég csillagai úgy tündökölnék, mint az „anyai szeretet”, amelyben semmi sötétség nincsen.

— Nyugodtan, méltóságosan halad előre a vizek királynője: „*Aquitania*”. Viszi drága terhét: ezernyi boldog életet. Az Újvilágból az Óvilágba — vissza. Haza: vissza ... Oh, mikor is lesz már ez az egész világ a mi hazánk?! Mikor? Oh, mikor? ... Ha majd ott fönt a vezérárbóc sudarán nyugodtan, méltóságosan ül és vigyáz az *Örök Szeretet*, aki folyton méri, méregeti, időtlen idők óta, markával a vizeket! ...

Por és Hamu.

„*Isa pur és chomuv vogmuc...*”
Halotti beszéd.

Két világjáró magyar baktat komoran, sötéten London északnyugati városrészében, amelynek Hampstead a neve. Lépteik zaját elnyeli az óriási kötengerből fel-felcsapkodó mély morajlás, amely olyan, mint egy halotti indulónak bánatos akkordja. Bánat az arcukon. Bánat a szívükben. Lehorgasztott fejjel, egymás között halkán beszélgetve, mint az emmausi úton az a két tanítvány, egyenesen oda tartanak, ahol azelőtt öröm és szívjóság üdvözölte őket a szentelt küszöbön s ahol most gyász és szomorúság uralkodik, mert a „Manor lodge” széplelkű lakója az örök üdvösség honába költözött.

Megérkeznek. Megállanak az ismerős kapu előtt. Elgondolkoznak ... Az egyik azt mondja, miközben felsóhajt: Harminchárom évvel ezelőtt itt volt az én első boldog Karácsonyom az idegenben. A másik azt mondja: Ötven évvel ezelőtt itt találtam legtöbb, legmélyebb rokon-szenvet a magyar sors iránt. S az idők során két leányom

is tanuságot tehet amellett, hogy itt mindig szerető otthonra találtak. És ha mindazok, akik ebben a hajlékban szívesen látott vendégek voltak, ebben a szent percben itt gyülekezének, légió volna a számuk. Mindezek helyett most nekünk kell Erdély s Magyarország nevében is néma ajakkal, de lángoló szívvel tolmácsolnunk a soha meg nem szűnő hálát és köszönetet a virágerdővel borított bús ravatal előtt.

Köszöntünk Téged, dicsőült Szellem! Köszöntünk hulló könnyeinkkel. Ezeken a csillogó gyöngyszemeken keresztül látunk Tégedet, mint viruló szépségű leányt, amint a babiloni vizek mellett, hetven évvel ezelőtt, drága jó Atyád társaságában meglátogatsz minket. Akkor is, most is lantjainkat a fűzfákra kellett akasztanunk, hogy honi nyelven ne zöngjenek. Akkor is, most is Te megértetted és megérted, hogy mi fájt nekünk s elárvult szent ügyünket, mint egy prófétanő, magadévá tetted. Hogyha örömünk volt, velünk örvendeztél! Hogyha bánatunk volt, velünk szomorkodtál. S oh, hányszor vettél részt lelkes ünnepeinken! Amikor Budapesten templomot szenteltünk, együtt imádkoztál velünk. A magyar nemzet ezeréves múltja odavonzott a Millenium világgraszoló, szép ünnepére. Kolozsvárt a muzsák csarnoka új köntösében Téged látott legszívesebben. S Déva vára komor fenségében is együtt áldoztál velünk annak a marék por és hamunak, amely a világ négy tája felé szétszóratván, elvitte s mindenüvé elhintette az ősi szent hitet: „az Isten ajándékát”.

Por és Hamu! ... Nem és nem! „Éltető eszmévé finomul” a Te lényed is, hogy továbbra is összekötő kapocs legyen távoli földrészek lakóinak családi tűzhelyei, egyházai és iskolái között. Hitet, vigasztalást, nemes bátorságot és erkölcsi épséget lehellő könyveid továbbra is vándorolni fognak a magános szigetekre, hogy senki se érezze magát árván, elhagyatva ... Postai Missziód nem ér véget soha: Istennek angyalai szolgálnak Tenéked, azok lesznek a Te postásaid ... Bizó reménységgel vessük sírkövedre:

„Lucy M. Tagart volt, míg élt,
Aki im itt céljához ért ...”

Köszöntő.

(Ferencz József püspök 90-ik évfordulóján: Kolozsvárt.)

„Köszöntsétek egymást szent csókolással!”

2. Cor. XIII. 12.

Kilencven évnek félig virágos, félig tövises sorompójánál szólok Tehozzád, Istennek fölkent szolgája, szeretve tisztelt főpásztorunk! Erről a helyről, legszebb diadalaidnak színhelyéről szólok Tehozzád, köszöntve Téged lelkedből lelkedzett fiaid, az unitárius papság nevében. Úgy érzem, hogy ez a lelkes ünnep nem csupán a Te jubileumod, hanem egyúttal a keresztény lelkipásztori elhívás apotheozisa. De mi nem a leáldozó napot köszöntjük, hanem azt az örökkön éber, egyetemes szellemet, amely nemes pályádon egész lényedet áthatotta és általjárta, amint hiszem, hogy áthatja és általjárja ebben az ünnepélyes pillanatban is. Velünk együtt világi híveidnek hetven-nyolcvanezernyi serege itt és túl a Királyhágón, harangzúgás és zoltáréneklés közepette, szívében áhítatos szeretettel, szemeiben csillogó könnyecseppekkel ad hálát a mindenható Istennek, hogy Tégedet ily magas életkorral megajándékozott, hogy majdnem unokáidnak unokáit is megláthatod vala; mialatt kiterjedt családod volt — hiszem — az egész unitárius egyház, amelynek anyagi gyarapodását és erkölcsi súlyát, a nagy világ előtt is tekintélyét és megbízhatóságát előmozdítani soha meg nem szüntél.

„*Primus inter pares*“ — elsőséget jelentett a Te számadra az imádságos munkában, amelynek klasszikus képviselője, keresztthordozó vitéze miközöttünk Te vagy. Ugyancsak illik Tereád az apostoli jelige: „Én az én szolgálatomat ékesítem“. Szent egységben anyaszentegyházunkkal s annak Krisztusával, hosszú évtizedeken keresztül, féltő gonddal ápoltad a protestáns unió eszméjét, hogy *idvessége legyen e háznak*, amelynek falai sohasem visszhangozták a felekezeti torzsalkodás áldatlan csatakiállításait.

Ott voltál a Nemzet tanácsában, osztva annak bajait és aggodalmait, feltárva vérző sebeit s keresve és kérve min-

denkor a Te Istenednek gyógyító irgalmasságát, amely nélkül semmi jó nincsen ezen a földön.

Neved bejárta az egész világot, arcképed ott függ bostoni és londoni székházaink előcsarnokában és sok-sok gyülekezet vestibulumában; s akik egyebet nem is tudnak rólunk; azt tudják, hogy Te vagy a mi főpásztorunk és Jókaitól megtanulták a mi konfessióknak alaptörvényét; „*Egy az Isten!*“ Ennek az igazságnak előharcosát, Dávid Ferencünket, nagy nevét, emlékét, jórészt Te ástad ki a feledés százados mohából s rendeztél neki olyan ünnepet, amely világgraszoló szent ünnepünk marad, amíg csak unitárius és magyar él ebben a hazában.

Vándorlásaidból hazatérve, a püspöki rezidenciában, amely inkább szerető otthon, mint nagyúri palota, mindig ott várt, ápolt és lelkesített Istennek különös kegyelméből ma is Veled együtt ünneplő védőangyalod, mindnyájunknak édes Anyja, drága Feleséged s gyermekeidnek és szép unokáidnak serege, akik között — Luther szavaival szólva: „mennyországból jövök tihozzátok“ — mindig megértésre találtál, föltaláltad bennök a földi mennyországot. Úgy hiszem, hogy Te, kedves főpásztorunk és atyai barátunk, itt is és így is kiváltképpen ékesítetted a Te szolgálatodat a lelki szépségnek és jóságnak hervadatlan virágaival. — Eszményünk: a keresztény család, az épülő és építő anyaszentegyház, a jó reménység alatt dolgozó „Magvető“ s a boldog és munkás emberiség . . . Ezeket az eszményeket Te őrizted meg csorbítatlanul és Te képviseled ma is a mi számunkra.

Kilencven évnek félig virágos, félig tövises sorompójánál — mit adjunk Tenéked, amivel az Úristen jókedvében úgylis meg ne áldott volna? . . . Köszöntünk Tégedet testvéri szent csókkal. Köszöntünk a régi szeretettel, amelynek szárnyai, mint a rádió hullámai, átsapnak ismeretlen országhatárokon s mindannyiunkat egyesítenek igaz megértésben, megbecsülésben, szent örömezésben, áldáskívánnatban, újjászületésben . . .

Ez a mi mai isteni szolgálatunk. Amen.

Temetőben.

(Sashalmi köztemető megáldó orációja.)

„Mi tudjuk, hogyha földi sátorházunk hajléka elbomol, épületünk leszen Istennél — örökkévaló...”

2 Cor. V. 1.

Keresztény Testvéreim! — Borongó érzések szállják meg keblünket, amint átlépünk a temető kapuján. Odakünn a világ zajában, a nagy hajsza miatt, alig van annyi időnk, hogy elmélyedjünk, hogy önmagunkba szálljunk. Küzdenünk kell a mindennapi kenyérért s küzdenünk azért a csekély örömért, ami ebben a földi létben néha-napján jogos osztályrészünk. Küzdenünk a becsületért, amelyet könnyelműen áruba nem bocsáthatunk, eltékozoltatni nem engedhetünk, mert ettől függ embervoltunk: az Isten képe a mi homlokunkon.

Itt a temető kertben csönd és béke fogad mindnyájunkat. Élőket, mint a holtakat. Itt elcsitulnak a földi szenvedélyek s a mondhatatlan szenvedések árja nem zajg, nem zúg tovább; annak hullámai, mint valami védőgáton, megtörnek a temető küszöbén. Itt a lelki bánat is megszentelt örömmé változik, amelynek Istent dicsőítő zsolozsmája magával ragadja lelkeinket. Lerázzuk magunkról mindazt, ami gyenge, gyarló és esendő. Lerázzuk ezt a földi sátorházat, hogy magunkra öltjük azt a mennyei hajlékot, mely nem kézzel csinált, hanem örökkévaló, mint maga az Isten.

„Mi tudjuk” — szól az apostol a meggyőződés mély-séges hangján. A feltámadás és örökélet hite nála nem pusztá sejtés, nem is hagyományos hittétel, hanem élő bizonyosság, amely napnál világosabban mutatja mindnyájunk számára az *Élet* örök forrásához vezető utat...

„Mi tudjuk” — oh, bár ebben az ünnepélyes percben is, amidőn lassú tempóban elindult a menet, hogy ebben az új temetőben megásott első sír lakóját kegyeletes érzések között ide kikísérje — ez a gondolat diadalmaskodnék a mulandóság keservein, amit szeretteink elvesztése okoz bánatos szívünknek! Akkor nem volna egymástól sok eset-

ben olyan távol, úgy elszigetelve a falu és a temető kert. Akkor nem volna olyan szomorú és lehangoló a maga vesztesége tudatában a „Halottak emléke”... Akkor a Krisztus keresztlétét itt a temetőben örökkön fénylő glória ragyogná körül, hitet, vigasztalást és boldogító édes reménységet hintve maga körül mindenfelé. Ebben bizakodjunk, ehhez fogantozzunk akkor is, amikor odakünn elnyeléssel fenyegetnek a tornyosuló hullámok, amikor elevenen akarnak eltemetni minket.

Ragadjuk ki magunkat a „földi sátorház” düledező romjai alól s kérjük a mindenek Urát — Teremtőjét, adja meg nekünk azt az örömet, hogy az élet földi mesgyéjén végóránk csöndes áhítata, vagy küzdelmes agóniája között is elmondhassuk, szájjal-szívvvel valljuk:

„Krisztus az én életem...”

Nyereség a — halál!”

Igy áldja meg a Kegyelemnek Istene ezt a munkásfalut és ezt az új temető kertet! Ámen.

„Kelet Népe.”

„Emeljétek zászlót a népekhez!”

Ézsa. LXII. 10.

Leng a zászló, hirdeti az örömet. Hirdeti, hogy a Nép hosszas bujdosás és keresés után megtalálta — önmagát. Nem fut többé csalóka ábrándképek után, amelyek továbbtűnnek és nyomtalanul elenyésznek, mint a pusztai délibáb. Odaköti őt a röghöz a magyar földnek ősi ereje, amely bőven jutalmazza a barázdába hullajtott magvat és verejtéket. Lám, a picinyke fűszálban él a cédrus hite: Kelet Népeinek nemes hivatása. A faágon csüngő harmatcseppekben pedig egy egész színes világ a maga mennyei pompájával integet feléje. Hívja-hivogatja, mintha tündérmesék kincsét akarná előtte feltárni: — Jer, jer kebelemre, érezd annak anyai melegét, telj be illatával, telj be tápláló nedveivel s felejtse el a mostoha sorsot, amely ezeréven át

osztályrészedül jutott. Felejtsd el a multat, mert a mai százéves napnak jóslata szerint tied a — *jövő*... „Emeljétek zászlót a népekhez!”

Leng a zászló, Széchenyi zászlaja. Rá van írva ragyogó betűkkel: munka — hit — bizalom! . . . Ez a hármas egység . . . Ez a legszebb zászló, mit valaha láttam. Most is, amikor ünnepi örömezők között feltekintek rája, igézetes vágy fogja el egész valómat. Úgy érzem, mintha templomban oltár előtt állanék, magamba fogadva, szívembe zárva a megnyilatkozott egeknek szárnyas üzenetét . . . Ért kalász gyanánt rajt' a munka gyümölcse, az áldott mindennapi kenyér: benne a magvető imája és az arató dala, a föld pora s a csillagok lelke. Attól oly zamatos, attól olyan édes . . . Drágagyöngyök gyanánt rajt' a hit virága: idvesség keresztje, mely megválthat minket minden mi nagy nyomorúságunkból, minden bűneinkből. Attól olyan színes, attól olyan áldott . . . És szerelmi zálog, Isten csókja gyanánt, mint egy aranyfonál, bizalom sugára vagy bele-szőve. Attól oly ragyogó, attól olyan drága . . . Egybeforrt telkessel minden kis betűje, minden rojtocskája. Úgy tekintek reá komoly, áhítatos, elszánt szeretettel, mint a térdepelő hitbuzgó római az oltári szentségre . . . Szentség ez a zászló, Széchenyi zászlaja, a magyar Nemzetnek igazi sacramentuma, amelyben megtestesül a hazafiság és az emberszeretet egyedül üdvözítő vallása . . . „Emeljétek zászlót a népekhez!”

„Leng a zászló, magyar zászló, régi fényben újra leng.
Zeng az erdő, magyar erdő: feltámadás dala zeng.
Aki látja, aki hallja, emberelje meg magát;
Nándor fokán öntestével,
Harmatozó, piros vérrel
Védje-vívja — ostromolja,
Vigye végső diadalra
Ezt a zászlót, a Széchenyi zászlaját!”

Ő és Én.

(Párbeszéd.)

„A mi atyáinknak Istene választott téged, hogy megtanulnád az ő akaratját és meglátnád amaz Igazat és szót hallanál az ő szájából.”

Ap. Csel. XXII. 14.

Ő: Kövess engemet, jó testvérem! és én megmutatom neked az élet mélységeit. Mert amit itt feun láatsz, az mind csak buborék. Cézár hatalma és Dárius kincse, mind olyan, mint az aranyfüst. Csak csalogat, csak hiteget; de sohasem adhat igazi örömet. Te pedig *boldog* akarsz lenni, úgy hiszem!

Én: Követnélek, Uram! de valami ismeretlen bűbáj visszatart. Egy érthetetlen szó, egy kába hang, amely mindigre átvonaglik ajkamon. Hogy mit jelent, azt nem tudom. Talán egy rejtélyes ABC betűiből egyberakott Irás: egy féltve őrzött, drága, szent titok.

Ő: Vesd ki szívedből ezt a kórt, ha én utánam jönni vágyol s mint hű tanítvány, engem szeress, ne a saját bűneidet.

Én: Szeretlek, Uram! Egyedül csak Téged szeretnélek, hogyha kevesebb volna bennem a földi por és több a lélek. De lásd, akárhogy küzködöm magamban s Feléd rajongva váltig törtetek, a lelkesülés égi mámorából a földre visszahúz a holt anyag. S ez ellen, ah, én mitse tehetek.

Ő: Szánlak, te gyöngé báb! — Hát az én hibám, hogy szegényes szalmakunyhóm küszöbén egykor királyok hódolatát elfogadtam? — Érettem ők mind szegények lettek, kiürítve kincses kamráikat. Az ő szívüknek úti tarsolyában így, csak így fért meg — boldogítva menten — az égbenező kristálytisza Hit . . . S hát te ne tudnál én érettem, ki egy új világ szent határán állok, hibáidról önként lemondani?

Én: Uram, bocsáss meg! Tulbecsülsz Te engem, ha azt hiszed, hogy erre kész vagyok. Úgy tessék-lássék — szóval — megteszem. És aki csak lát, még meg is dicsér . . . De a Te színed előtt, Mesterem, orcapirulás nélkül meg nem áll-

hatok. Pedig szeretlek, hidd el és csodállak; mert lám Te véled földre szállt a menny.

Ő: Mindezt tudod: akár csak jómagam, akinél egy anyaméhben születik a szüzi Szó s a néma Szeretet . . . Kebledben az éppen úgy fog vajudni az eljövendő századok során; s mire megérik, egy új nemzedék valóra váltja tetteiben is, csak úgy, amint én azt megálmodám. Ne légy kicsinyhitű, gyáva, csüggeteg, én szerelmetes jó barátom; még a kétséggel szemben is — Remélj! . . .

En: Kürie, eleison! . . . Christe, eleison! . . . Uram, Mesterem! Te mindig édes, mindig drága: Tied vagyok, egészen a Tied . . . Oh, áldj meg engemet! — Ne nézd, hogyha Péterrel olykor megtagadlak, avagy Tamással szörnyen kétkedem; a szívem azért csak a Jánosé, aki ott pihent a Te kebleden . . .

Angyalok kara: „Dicsőség a magasságos mennyeekben az Istennek!” — Áldott Karácsonyest . . . Boldog Karácsonyest . . .

Új Élet.

*„Nem halok meg, hanem élek és hirdetem az Úrnak dolgait.”
Zsolt. CXVIII. 17.*

Szilveszter este utolsó órájában megszűnt dobogni egy édes anyai Szív, amely övéért szent lángolásban emésztette föl önmagát. Földi gond és bánat többé nem aggasztja. Földi öröm, siker többé nem érdekli. A halál titokzatos kapuján átment egy magasabbrendű Életbe.

Reá nézve ez az új élet sem lehet más, mint amit halandó testének porsátorában folytatott. Könnyes még a szemünk a búcsúvétel magasztos perceitől; de azért megnyugvással látjuk, hogy az ő áldott lelke ott is világol. Szívünk sajog még, ha körültekintünk és veszteségeinket számláljuk; de azért érezzük, hogy az ő nemes szíve ott is szeret s rólunk, akik őt mindhalálig szeretjük, soha örökké el nem felejtkeznek. Elcsuklik a szó ajkunkon, amikor

imáinkba foglaljuk őt, aki érettünk az Ur zsámolyánál imádkozik; de azért tudjuk, hogy ő ott is nagy bátorsággal „hirdeti az Úrnak dolgait”. Az ő kedvenc zsoltárírójának szavai szerint: „nem halt meg, hanem él . . .”

Isten őt csak *magához szólította* egy magasabb szolgálatra. Ennek a szolgálatnak minden terhe az övé, mint önkéntesen vállalt szent kötelesség; de az övé egyúttal annak minden jutalma és dicsősége is, amely mint ékes korona díszíti az ő homlokát Istennek választottai között az Ő országában.

Lelki szemeink előtt így jelenik meg újból az ő képe, amelyen a mulandóság lehellete érintetlenül hagyott minden ős vonást. Nem tudjuk, melyik volt rajta szebb: az arc, vagy pedig a benne visszatükröződő lélek. Nem tudjuk, melyik volt a vonzóbb: a földi sátorház, vagy pedig a szellem, amely benne ideiglenes lakást vett magának. Nem tudjuk, melyik volt az ékeesebb: a szó, vagy az ihlet, amely a prófétaasszony ajakán egy új kijelentéssel ajándékozta meg a világot.

Fanatikus híve volt a békének. Ezért harcolt a háború ellen. Szerette az ő Krisztusát: ezért nemes önmegtagadással hordozta az élet keresztjét. Szánta a bűnöst: ezért akarta a bukott leányt a jó útra visszacsábítani. Sajnálta a szegényeket: ezért kopogtatott be a kunyhók ajtaján, hogy megossza velök a mindennapi kenyeret s a mennyei mannat. Imádta az Istent: ezért lett hitvalló és áldozó papnője az unitárius vallásnak, amelyben Channing *láthatatlan egyháza* az ő számára testet öltött.

Alakja: nő . . . A lelke: férfi . . . Ennyi kellem, ennyi báj és ennyi gyöngédség csatáz odafent a mi igazunkért . . . Veszteségünkben ez az igazi lelki nyereség. És, ha lehet — ez a megszentelt öröm a mi bánatunkban.

— Percelné Kozma Flóra nagyasszonyunk emléke mi közöttünk örökkön él . . . Örökkön éljen!

Hamvazó.

„Térjete meg én hozzám teljes szívetek szerint, böjtöléssel is, sírással is, kesergéssel is.“

Joel. II. 12.

Elég volt már a dáridóból! Síp, dob, zene, tánc hat héten át szédületes kavargásban hullámozott ide-oda. Mintha egyéb dolga se lenne a magyarnak, mint hogy most az egyszer — talán utoljára — amúgy istenigazában kitombolja magát. És miért ne? ... Hiszen neki — ha már hazája után becsületét is elvesztette — igazán nincs mit féltene. Ő leszámolt az élettől. Leégett ősi házának hamujában táncolva rekedt hangon kiált: „Húzd rá, cigány! — Ej, haj sohase halunk meg!“

Pedig, ha szeme volna, látnia kellene, mint nyílik meg lába alatt a föld, hogy tátongó szakadékába temesse a jövőnek hervatag reményével együtt a nemzeti múltnak minden dicsőségét. Pedig, ha füle volna, hallaná, mint zúg, mint dübörög a világtörténelem diadalszekere, mely irgalmatlanul keresztül gázol vérző tetemünkön, nem törődve panaszos jajkiáltásainkkal... „Elvégeztetett: consummatum est...“

Hamvazó szereda komor hangulatával a lelkemben idézem a prófétát, aki mint az Isten embere, szájalomra gerjedt veszendő nemzedéke iránt s megtérésre szólította őket a szent hajdankorban. Térjete meg én hozzám, térjete Istenhez, aki tibennetek lakozik, térjete Hozzá teljes szívetek szerint. Ő még ingatag, téveteg, elesett voltunkban is szeret bennünket s azt akarja, hogy az Ő szentséges színe előtt a porig megalázzuk magunkat, mert ez az egyetlen útja és módja a Hozzá való fölemelkedésnek. Ő szeret bennünket, bűnbe merült földi gyermekeit s azt akarja, hogy keserű könnyhullatás között megbánjuk elkövetett sötét bűneinket, böjtöléssel is, sírással is, kesergéssel is, mert másként nem nyújthatja nekünk az áldottság érzetével együtt atyai bocsánatát, másként nem táplálhat minket Jeruzsálemnek javaival, nem örvendeztethet meg a Krisztus

örömével, nem vigasztalhat meg mennyei szent Lelkének drága ajándékával.

Elég volt már a dáridóból! Nézzétek csak, még a magas égből is hamvasszürke hópelyhek hulldogálnak. Egyre hullanak, hulldogálnak és csipkeszerű finom fátyollal borítják be a rétet, az erdőt. És a királyi fenyves zengő sátorában ott settenkedik az őszi világból még megmaradt zörgő haraszt s fejét lehajtva búsan, várja, várja, szívszakadva várja a homlokára írt hamvazó keresztet, a bűnbánat fenséges symbolumát... Az isteni könyörület titkát, amelyből számkra is áldás — üdv fakad...

Térjete meg, amíg nem késő... Amíg nem késő, térjete meg... Térjete Istenhez!

Passió.

„A mi betegségünket ő viselte... és az ő sebeivel gyógyultunk meg.“

Ézsa. LIII. 4—5.

Emberi életünknek fenséges mysteriuma a — szenvedés. Annak titokzatos fonala annyira át meg átszövi egész lelki világunkat, hogy azt onnan kiszaggatni a lehetetlenséggel határos. És ha nagy ügyel-bajjal kibogozhatnók is, úgy tetszik nekem, hogy azáltal a kép csak veszítne eredeti szépségéből és művészi bevégeztsége is csorbát szenvedne. Meglátszanék, hogy kontár kezek nyúltak hozzája. — Még a kő is szenved... A kő, amely hajdan nagy királyok és hadvezérek vitézi tetteit örökítette meg, most pedig fakó betűivel és elmosódott képeivel úgy áll ott előttünk, mint egy szégyenoszlop az Óvilág éktelen romjai között... És szenved a virág is, amely csillogó diadém helyett — egy boldog menyasszony feje körül ragyogva — „sic fata volunt“, egy hazátlan koldus süppedő sírján hervad el... És szenved a láng is, amely mint a vulkán kebelében örökkön izzó tűz emészti önmagát; de a világ elé csak sűrű hamut szór s füstölgő kénkövet bocsát.

Ezekhez képest mi a te szenvedésed, édes anyai Szíved!

Aki elsősülött engedelmes magzatodat látod függeni lehor-
gasztott fejjel, átszögezett lábbal, átszögezett kézzel a véres
keresztben! Van-e balzsam Gileádban a te számodra? Meg-
nyugtat-e téged, hogy Jahvének igazi szolgája gyanánt „*a
mi betegségünket ő viselte*”? — Elég neked az ő kegyelme,
hogy más alakban visszaadja néked azt, akit őbenne elveszt-
tettél? — Lám, a történelem rohamlépésekben száguld
előre: s aki tegnap még a Jahve szolgája volt, ma már az
Embernek fia. A te gyermeked ő is, akiről méltán mondja
az Írás, hogy „*az ő sebeivel gyógyultunk meg*”.

Az Ó és Újtestamentum így ölelkezik egyik a mással.
Igy egészítik ki egymást, mint az örökkévaló Jelennek al-
kotó részei. A múltnak szenvedése ma már az eljövendő
dicsőség, az isteni váltság kiapadhatatlan forrása. A Vesta-
szüzek oltárán ma azért lobog tisztább és szentebb lánggal
az áldozat tüze, mert „*a mi betegségünket ő hordozta...
és az ő sebeivel gyógyultunk meg*”. — Pilátus palotájának
28 lépcsőjéből Scala Santa épül az örök városban. Ezen a
szent lépcsőn csak fokról-fokra, *térden csúszva*, emelkedik
az ihletett zarándok, aki az ő Krisztusának megfeszített
alakját állandóan maga előtt látja... fent, magasan, a
zajgó világ hullámtorlatai fölött. Fent, magasan, azurkék
boltozat védelme alatt, ott lebeg a beteg lelkek gyógyítója,
emberek megváltója... A Passió: emberi életünknek fön-
séges mysteriuma... A szenvedés...

— Szegény magyar Népem! Világraszóló szenvedéseid
szent lépcsőin mikor érsz már oda, hogy „*az ő sebei Téged
is — meggyógyítsanak*”?!...

Quinque Ecclesiae.

*„Tudom a te dolgaidat. Lám,
ajtót nyitottam előtted s nincs,
aki be tudná zárni azt.”*

Jel. III. 8.

Híres-neves Pécs városának lankás halmain öt egyház
épült hajdanán. Innen deákos neve a cikk élén. Németül:
Fünfkirchen. Mondjuk: öt templom városa. Régi dicsősé-
gének sugárözönében úgy ül ott a Mecsek alján, mint egy

mesebeli királynő aranyos karszékén. Tekintetét büszkén
jártatja körül az előtte elterülő síkságon, ahol egykor vál-
tozó szerencsével mérték össze fegyvereiket az ellenséges
hadak s ahol most habzó vetést ringat a kóbor esti szél.
Neki hódol az egész környék, amelyet lassankint a saját
képére alakít át. Minden fordulónál egy-egy régi kedves
emlék állít meg, mintha csak mi magunk is részesei lettünk
volna a lefolyt zivataros idők titkos örömeinek és nehéz
próbáinak.

Dómján, minaretjén — mintha még most is viaskod-
nék egymással a félhold meg a kereszt! Pedig az a száza-
dos küzdelem már régen a múlté. S csak az arcélekben s
a vígan pergő, eleven beszéd árjában keresheted a város
régii urait.

Lépteink alatt kong a föld: mert itt tulajdonképpen
két város van. Az egyik a föld felett, a másik meg a föld
alatt: a katakombák rejtett világa. Főnséges, bátyaszerű
tornyaival a hatalmas székesegyház, amely ünnepi díszűt
magára a tavaszi pompával ékes környezetben, és a föld-
alatti temetkező helyek szomszédságában csodálatos épség-
ben megmaradt kápolna, ahol az üldözések idején védel-
met találtak az első keresztények. Fent is, lent is — mint-
egy félálomban járva-elve — hallom az angyali üzenetet:
„*Lám, ajtót nyitottam előtted s nincs, aki be tudná zárni
azt...*” Ajtót nyitottam, hogy végigjárva e város templo-
mait, mindenütt hirdesd a lelkedben örök időktől fogva
zengő testvérszeretetet hymnusát.

Ha már itt vagy, térj be amott a dombtetőn a Mind-
szentek templomába is, holott a török időkben a te szent
Erdélyed vándorapostolai több mint százéven át hirdették,
hogy egy az Isten, egy a Világ, egy az Emberiség. S készek
voltak ezt az üdvözítő hitet martiromsággal is megpecsé-
telní. Ne bánd, hogy most a Pálosok prédikálnak benne.
Az idő kerekét immáron visszafordítani nem lehet. De te
azért mégis Erdélyt keresed ott. És meg is talárod. Meg-
talárod őket, az unitarizmus Szentgyörgy lovagjait, akik a
babona és előítélet sárkányaiával fölvetették a harcot s ezt a
várost a testvérszeretetet Philadelphia-városává varázsolták...

S még fennebb, a Tettye gazdag csorgójánál — kit

látnak szemeim? — Skaricza Máté és Válaszúti György az... Két jámbor egyházi férfiú, akik itt mossák meg kezeiket „ártatlanságban“, mielőtt megkezdenék a XVI. század szokása szerint a két napig tartó, nevezetes pécsi disputációt a templomocskában, a csupa szem-fül városi polgárság előtt.

... Én már nem vitatkozom. Én csak szeretek. Szeretem még az — ellenségemet is. Itt van az az *Ajtó*, amely üdvösségre nyílik és az örök-életre bizton elvezet.

Arckép.

„Te helyetted mondja az én szívem: keressétek az én orcámat: A Te orcádat, Uram, keresem.“

Zsolt. XXVII. 8.

Az Istent soha senki se látta. Mégis minden kor a maga számára megrajzolni törekedett az Örökkévaló vonásait. Vett egy sziklatömböt s azt a saját képére és hasonlatosságára formálta. Tetszett neki benne az erő, a kitartás, a bátorság és állandóság, amely a művészi véső és kalapács ihléte alól kibontakozott. Az ő szemében ezek az alakok éltek, mozogtak és leheltek, egy helyről a másokra mentek s kegyesen elfogadták a nekik felajánlott áldozatot. Határkövei ma már egy mozdulatlan múltnak. Fenntartó oszlopai az ingadozó jelennek. És árnyképei a bizonytalanság ködébe burkolódzó jövődönnek, mely az idők méhében rejtezik. Itt vannak ma is közöttünk; mert a múltat elfelejteni nem lehet. Kikél sírjából, és mint évezredes hagyomány, tiszteletet parancsol, hűséget követel, odaadást és áldozatot mindnyájunktól. És ez jól is van így. Mert nemzedékről nemzedékre ezek a vonások, színek és alakok lassankint üdvös változáson mennek át. Mind kevesebb bennök a nyers emberi indulat, mely kész volt a törvény betűinek ellenszegülőt kegyetlen büntetéssel sújtani, és mind több és több a gyöngédség, a szeretetteljes megbocsátás isteni erénye, mely kész a megtérő bűnöst kiengesztelődve magához fogadni, kebelére zárni.

Hit és tagadás rettentő hangzavarából így lesz megnyugtató, édes harmonia, amelynek árján ringatózva boldogan keresi a lélek azt az Arcot, amelynek tükörében meglátja önmagát... Világosság és sötétség emésztő harcán így bontakozik ki százados éjszakának nyomasztó homályából a hajnalhasadás, amelyre mi várakozunk, akik az Istennek arcát eleitől fogva nem kőben és fában, nem aranyban és ezüstben kerestük, hanem a saját emberi szívünkben, s ott a zsoltáráróval együtt meg is találtuk.

Ez az isteni arckép ott lebeg láthatatlan, észrevétlen a tavaszi természet ezer szépséges csodájában: a virág lelkében és a lélek virágában. Ott lebeg a könnyek záporán tündöklő fönséges szívárványban és ott a titokzatos mosolyban a kedves halott ajakán... Ott lebeg az édes Anyám kopott imakönyvén, és a fiaimnak erőből duzzadó, nemes játékain, amikbe egy Nemzet sorsa van letéve... Ott lebeg az éltető harmatcseppben, az arany kalász hullámzó tengerén és a nap sugarán... Törvény betűjén és testetöltött Igén, mennyei manján és mindennapi kenyéren... Fönt és alant, csillagban és porszemben, közel s távolban — mindenütt... Örök Jóság, tiszta Szeretet, igaz Világosság, akiben semmi sötétség nincsen.

Akárhonnán tekintünk is Reád, mindenünnen visszavissza nézel. Lelkünk a tó, amelyben visszatükröződik csillagos égboltod minden ragvogása... Kezdetben is így volt: így lesz mindörökké!

„Jó Pásztor.“

„Én vagyok ama jó pásztor; a jó pásztor az ő életét adja a juhokért.“

János ev. X. 11.

Ez a világ egy óriási nagy akol. Ennek az akolnak összes juhaira egy pásztor visel gondot: az Isten, a mi őriző pásztorunk. Gyönyörűséges és kies helyen legeltet minket, az ő mezejének juhait. Csak intenie kell s mi ösztönös érzéssel megértjük, amit parancsol. És engedelmeskedünk neki.

Nincs több olyan pásztor, mint a mi pásztorunk. Még a nyájtól elbogarzó, téveteg báránycát is fölkeresi, hogy ne rohanjon készakarva a saját vesztébe. S ha már elfáradt a hosszas bujdosásban s gyöngé lábai már-már összeroskadnának, vállára veszi s nagy örömmel viszi haza... Haza, hogy a többiek is, akik biztonságban voltak — sem a tolvaj, sem a farkas nem fenyegette őket — együtt örüljenek Vele, az egész Nyájnak atyai pásztorával... Oh, boldog Akol, boldog Világ! Melyik csillagon vettél magadnak tanyát? Mert mi csak álmainkban láttunk tégedet: „Egy akol és egy Pásztor...”

Ez a világ egy óriási nagy akol. Sok-sok ajtó, ablak, nyílás-rés van rajta. S mi mindeniken kitekintve várjuk ama jó pásztor, akit az atyai Gondviselő felruház a saját képmásával, akinek átadja a maga pásztorbotját, hogy terelgesse az ő nyáját, a juhokat, mint a kecskéket egyazon szeretettel, megértő lélekkel. És a pásztor meg is jött az Idő teljességében. Nem ál-utakon, nem botorkálva és megtévesztve igyekezett bejutni az akolba, hogy megismerje az ő juhait, hanem a főajtón: mindenikünknek a szíve táján... Megláttuk és megismertük őt. Azóta folyton előttünk jár jó példaadással. Halljuk az ő szavát, amint nevünkön szólít és mi követjük őt. Csak intenie kell s mi diadalmas érzéssel megértjük, amit parancsol. És engedelmeskedünk neki... Nincs több olyan pásztor, mint a mi pásztorunk. — Kinában Konfuciusznak hívták, Indiában Buddhának, Arábiában Mohamednek, Sinai pusztájában — Mózesnek. A Zendaveszta tükörében — Zoroaszternek. A betlehemi csillagos éjszakában pedig — Jézusnak... „És ő az ő életét adta a juhokért”, hogy bővelkedjünk az ő halálában.

Ez a világ egy óriási nagy akol. Benne kicsiny karám a mi hazánk. És még kisebb lésza a mi Anyaszentegyházunk. Hetven-nyolcvanezer juhra nem is kell olyan nagy gondviselés, kivált ha minden juh ismeri a maga pásztorát és a pásztor is *esméri* az ő juhait. Itt a pásztornak jól van dolga, mert a juhok maguk is vigyáznak egyik a másra. Ha veszélyt éreznek, hogyha tolvaj, vagy farkas, vagy éppen farkasbőrbe öltözött *bárány* közeledik, csak összedugják a fejüket, de nem rohannak hanyatt-homlok a vesze-

delembe, hanem egységes frontot képezve, ellentállanak a támadónak, a kísértőnek és a lelkek nagy kerítőjének!... „Egy akol és egy pásztor...”

Ilyen akolnak pásztor a mi szeretve tisztelt püspökünk, *Ferencz József* kincses Kolozsvár városában, ahol a napokban két ország szíve dobban egybe, éltetve őt, ama jó pásztor, aki 91 éves drága életét adta és Isten kegyelméből adja továbbra is — az utolsó lehelletig — az ő juhaiért.

Mustármag.*

„— Minden magnál kisebb; de ha megnő, terebélyes fa lesz belőle.”

Máté ev. XIII. 32.

Urunk Jézus Krisztusnak az Isten országáról mondott szebbnél-szebb példázatai között ez a legkedvesebb. Nem is szorul bővebb magyarázatra. Beszél az maga-maga helyett. Minden szava, minden betűje — elevenítő lélek. A próféta szerint: „Példázatra nyitom meg ajkamat: napfényre hozom, ami rejtve volt világkezdet óta.”

Hasonló a mennyország, Istennek országa, a mustármaghoz. Ott is van az *ici-pici* magocska a Krisztus tenyerében. Hogyha kitárná a tenyerét és a szelek szárnyára bocsátaná, ki tudja: mi lenne a sorsa az élet vad zivatarában annak a picinyke mustármagnak? De neki gondja van rája. De neki célja van vele. Csontos tenyerében gyöngéden takargatja: még a kóbor szellőtől is védi. Azután újra meg újra szeretetteljes mosollyal tekint rája és meg-meglegyinti szájának illatos lehelletével. Kiválasztja a legszentebb talajt: az emberi szívet s abba veti bele a picinyke magot, a hit mustármagját jó remény fejében.

Elvetette hittel. Öntözgette hiven az ég harmatával. Simogatta lágyan — lehajolva hozzá — napsugár csókjával.

* A budapesti unitárius egyházközség alapításának 50-ik évfordulóján.

És nagyra növelte keserű könnyek közt, szent vérét hullatva . . .

És megnőtt a kicsiny mustármag. Terebélyes nagy fa lett belőle. Neve: Keresztény Anyaszentegyház . . . Nagy fa lett belőle . . . *Rászállanak az ég madarai s fészket raknak ágaira.*

A mi imádságos lelkeink ezek az égi madarak. Otthonos nyugalmat, enyhét ad nekünk az ősi fészkek, melyben az átvonuló vihar után újra fel-felcsendül a dal, dicsőítve a mindenség Urát, az örök Alkotót . . .

Amit ötven évvel ezelőtt egy pár buzgó lélek itt, a Rákos futóhomokjában elvetett jó remény fejében, az is mustármag volt. Minden magnál kisebb. Elvetették hittel. Öntözgették híven az ég harmatával. Símogatták lágyan — lehajolva hozzá — napsugár csókjával. És nagyra növeltek keserű könnyek közt, véres verejtéssel . . .

És megnőtt a kicsiny mustármag. Terebélyes nagy fa lett belőle. Neve: Budapesti Unitárius Egyházközség . . . Ami benne mulandó, hulló lomb és sárguló levél: az emberi mű — munka . . . Ami benne örök: az a — Krisztusé.

„Öt seb.“

„Én az Úr Jézusnak bélyegeit hordozom az én testemben.“
Gal. VI. 17.

Hétszáz évvel ezelőtt, az élet és halál találkozásának főséges pillanatában megszakadt egy szerető szív, amelynek ezüst húrja együtt zengett a világok harmoniájával. A ravatal körül egyszerű szőrcsuhában csendesen imádkoznak a bánatos tanítványok, akik az ő Mesterük elhunytával olyanok lettek, mint a pásztor nélkül való nyáj. Beszédes némaságuk mögött ott van mégis a vele együtt töltött órák illatos emléke, amely végig kíséri őket az egész életem át. Hiszen az ő Ferenc testvérük nekik mindannyiuknak igazi atyjok is volt egyúttal . . . Assisi szentje nem halt meg. Csak átszenderült egy magasabbrendű, tisztább és szentebb életbe,

ahol az ő lelkének gazdagsága éppúgy tündököl, mint az igazak koronája. Ő valóban elmondható vala az apostollal: *„Én az Úr Jézusnak bélyegeit hordozom az én testemben.“*

Ez volt a kolduló barát leghőbb vágya, legszentebb dicsekedése. És amire olyan epedve vágyakozott, azt el is érte. Imitatio Christi . . . Krisztus követése az életben: Krisztus követése a halálban. Áldozatos élet — áldozatos halál. Neki a száraz kenyér és a hideg víz már kész lakoma, amelynek kézenfekvő áldásaiért nem győz eléggé hálát adni a Teremtőnek. Ruhája bármennyire egyszerű, jobban ékesíti őt, mint a királyi köntös; mert az ő igazi ékessége a Krisztus palástja, mely láthatatlanul borítja be az Úr „Szegénykáját“ . . . Amerre jár, virágok nyílnak körülötte, a megváltó szeretetnek és a gyógyító irgalmasságnak virágai; a virágok kelyhében mennyei balzsam, és a szívek mélyén diadalmas hit és égi béke. Az ő egész élete: türés — lemondás — bűnbánat — imádság — virrasztás — munka és jótétemény között egy folytonos zarándokút a Golgotha felé. Küzdelem a töviskoronáért, amelyet ő is a saját vére árán óhajtott volna megszerezni és kiérdemelni. Nem olcsó babér volt az ő pályabére. Azt akarta, hogy lelki alázattal mondhassa el ő is a pogányok apostolával: *„Én az Úr Jézusnak bélyegeit hordozom az én testemben.“*

Ez volt a kolduló barát leghőbb vágya, legszentebb dicsekedése. És amire olyan epedve vágyakozott, azt el is érte. Imitatio Christi . . . *Krisztus öt sebe*, a Monte Vernia szent magányában töltött verejtékes és áhítatos éjszaka után, mint az Áldozat vérvirágának másodvirágzása, ott virított az ő törekeny testén is, mint élő valóság, mint örök symbolum. A sokszárnyú szeráf édes látomása — ki tudja: meddig tartott? — ki tudja: mit közölt titokzatos nyelven a szegény Baráttal? Ki tudná megmondani? Ő maga se tudta, hogy tulajdonképpen mi is történt vele. Csak érezte, hogy az érintésre friss, meleg vér serken két kezén, két lábán és a jobb oldalában. Éppen úgy, mint az Úr Jézusnak a kereszt kínjai között. Ebben is hasonlatos óhajtott lenni az ő Mesteréhez.

Két keze sok jót tett: nem tudta az ő balkeze, mit cselekszik az ő jobbkeze. Két lába sokat bolyongott szerte a

házában: Isten igéje volt mindig azoknak szövétneke. Kebeléből pedig későn-korán ujjongva tört fel a zsoltár, a háladal... Pacsirta-lelke most is ott dalol, ott zeng valahol a Krisztus trónja mellett, mint a hegyi beszéd kísérő zenéje... *Floreat...*

„Memento mori.“

„Mindennap meghalok.“

1 Cor. XV. 31.

Az emberélet útjának felén, gondos testvéri kezek fekete fátyollal kötötték be az én szemeimet. Bizonytalan léptekkel közeledtem a sötét kamara felé, ahol gondolataim magamra hagytak. Ebben a pillanatban úgy éreztem, hogy egész küzdelmes múltam, összes rejtélyeivel, feltárul és megvilágosodik előttem. Amiért születtem — Amiért szenvedtem — Amiért imádkoztam és lelkesedtem — mind-mind olyan magától értetődő, egyszerű dolog lett előttem, mint az Ábécé, amelynek egyes betűi magukban foglalják e világ összes titkát, minden bölcsességét.

Azért születünk, hogy szenvedjünk... Azért szenvedünk, hogy imádkozzunk... Azért imádkozunk, hogy lelkesedjünk... És azért lelkesedünk, hogy újjászülethessünk.

Az apostol is átment ezeknek az élettapasztalatoknak viharos skáláján s ezért mondja jeligen szavaiban: „Mindennap meghalok“... Nem az vagyok, aki tegnap voltam. Mindennap meghalok az önző érdekek szeszélyes játékának, amelyek görcsös ujjakkal hatalmukba akarnak ejteni. Mindennap meghalok a bűnnek és ezer csábjainak, amelyek andalító hangon próbálják törbe csalni árva lelkemet. Meghalok a világnak, amely sokat ígér, de keveset ad; keveset, ami szívemet igazán boldogítaná.

Ez a földi lét csak árnyék, mely az égi világosság nyomán meghúzódik. Értéket neki csak azok a mennyei sugarak adnak, amelyek benne megütközve — mintegy acéltükörben — felmutatják az emberi élet és jellem hervadatlant, örök vonásait.

Addig nem látod meg, Atyámfia, ezt az isteni vonást, amíg szemed-szád eltátod a múltó percek és órák igézetének a befogadására; amíg csak kifelé bámulsz, kifelé tekintesz... Légy már egyszer te is apostol, a saját magad apostola! Légy már egyszer te is mester, a saját magad mestere! Légy már egyszer te is király, a saját lelkednek királya!

Fogadj szót nekem... Az emberélet útjának felén, velem együtt jöjj — jöjj, amíg nem késő, jöjj velem a sötét kamarába. Egy árva szóval se tiltakozzál, ha gondos testvéri kezek fekete fátyollal kötözik be a te szemeidet s gondolataiddal magadra hagynak... Gondolj az életre!... Gondolj a halálra!... Ez a kettő együtt két atyafi-gyermek. Aki nem fél az egyiktől, ne rettegjen a másiktól se... Memento mori... Rántsd le hát a leplet: amit ottan a félhomályban ülve megpillantasz, az ott, a hamvadó mécs libegő lángja mellett, te vagy magad — Hamlet sírásójának vigyorgó koponyája...

Memento... Memento mori...

Emmanuel.

„A szüz anyává lesz és fiát Emmánuelnek nevezik, vagyis magyarul: *Velünk az Isten!*“
Máté ev. I. 23.

Ez a mottó megvan az Ó-testamentumban is, Ézsaiás próféta könyvében (VII. 14.). Az evangélista éppen azért idézi, hogy a múlt megszentelt hagyományaival támogassa és hitelesítse azt a világeseményt, amely új korszakot nyit meg az emberiség történetében. Pedig hát mindössze arról van szó, hogy egy kis Gyermeke fog születni. Örömmel és fájdalommal gyermeke, akinek sorsa közös a mi sorsunkkal. Alig jön a világra, máris veszély fenyegeti ártatlan életét. A zsarnoknak nem tetszik, hogy a nép körében elterjedt hírek szerint vetélytársa támad a kis Gyermekekben. Amolyan trónkövetelő, aki a maga gyöngeségével és gyámoltalanságával meghódítva a szíveket, veszedelmesebb reá nézve, mint a lázadók fegyveres csoportja. Ha rajta

állana, ha tőle függne, eltiporná, megsemmisítené, mint egy férget, amely véletlenül útjába tévedt, de nem teheti, mert a kis Gyermekek hatalmas patrónusa van. Hatalmasabb, mint a földi királyok: az Isten maga, aki szüntelen Vele van s még a nevében is — mintegy játszva — jelzi, hogy mit akar vele. Azt akarja, hogy minden gyermeknek ez legyen a neve: *Emmanuel — Velünk az Isten!*

Ebben a névben s a hozzája fűzött szent várakozásban enyhül a szülőanya fájdalma. Aki maga is, abban a válságos órában, élet-halál között lebegett, most, hogy nemének magasztos ősi törvénye szerint Életet hozott a világra, nem gondol többé a kiállott veszedelmekre. Csak örvendezni és hálálkodni tud. Örül a sírásnak, amely az ő büszke anyai szívében olyan, mint az angyalok muzsikája. S amikor az első mosolyt csalja Gyermekeinek gyügyögő ajkára, az már kész imádság, amelynek szent hevületében egybeolvad az ég s a föld. A Mennyei Atya is lehajol, hogy ölébe vegye „*egyszülött Fiát*“, akiben áldja és szereti, üdvözíti és megváltja az egész emberiséget. Lám-lám, ez a Gyermekek igazán — *Emmanuel*. Benne és körülötte, játékaiban és szavaiban, tetteiben és törekvéseiben, könnyeiben és mosolygásában, szent haragjában és testvéri szeretetében, kísértéseiben és győzedelmében, véres verejtékében és kereszthordozásában, halálában és feltámadásában — *Isten van velünk!*

Engedelmes Gyermekek a bölcsőben és engedelmes Gyermekek a keresztkinjai között... Hála legyen érte az örök Alkotónak, a mi közös mennyei édes Atyánknak! Ennél szebb misszió még senkire se várt ezen a földön; és Ő ezt a szép missziót ezalatt a 2000 év alatt, amióta él, meg is valósította. Ő fedezte föl a Gyermekeket a mi számunkra. A gyermekeket, akiben *Isten van velünk*... „Amit eggyel az Ő kicsinyei közül cselekszünk, azt Ővele cselekedtük.“ Ő adta szíveinkbe a szeretet parancsát, szánkba az Istennek ígését, hogy ezekben már itt a földön örökéletünk legyen s a Vele való szent közösségben is át- meg átérezzük, hogy *Isten van velünk*...

Az idő méhéből most van indulóban egy új ember-típus, aki a századok szózatát tetteibe önti s maga magán az Isten képét és hasonlatosságát majdan megvalósítja. Mi-

lyen nevet adjunk neki? Milyen csillagot válasszunk ki az ő számára? Milyen ajándékot vigyünk neki? ... Neve legyen, mint örök időktől fogva volt: *Emmanuel*... Vezéreljen hozzá, mint egykor a napkeleti bölcseket a *Szeretet* csillaga... Ajándékul pedig ne vigyünk neki mást, csak a *Szívünket*...

Pálfordulás.

„Ez a szózat hangzott felém:
Saul, Saul! Miért üldözöl engemet?“

Ap. Csel. XXVI. 14.

Ki ne ismerné ezt a nagyszerű jelenetet, amely fordulópontot képez nemcsak egy ember életében, hanem a kereszténység történetében is! Útban Damascus felé, a rajongó farizeus találkozik Valakivel, akit testi szemével sohasem látott s akinek a pusztá neve is gyűlöletre ragadta őt. Eddig azért nem látta, mert nagyobb volt lelkében a hagyomány ereje, mint az élő kijelentés megváltó hatalma. Most — a biblia szerint — a napfénynél fényesebb égi világosság sugárözöne veszi körül őt és útítársait s a tünemény hatása alatt mindannyian lerogynak a földre. Megalázkodnak. Az égi látomásnak nem szegülhet ellene egyikük sem. Nem, kivált Saul, akinek egész addigi élete úgy tűnik fel, mint egy nagy tévedés, amelyet az ő lelki Mesterének útmutatása mellett jóvá kell tennie. Követője, tanúbizonyosságtevője és szolgálja lesz annak a jézusi evangéliumnak, amelyet eddig nyakra-főre üldözött. Apránként magához térve, megnyílnak szemei s önként vállalja az apostoli küldetést, hogy a népet a sötétségből a világosságra, a Sátán birodalmából Istenhez vezérelje.

Kelj föl és állj talpra! — szól hozzá a Mester. És ahová én már nem mehetek, távol szigetek lakóihoz is vidd el a szeretet égi tudományát. Ha befogadják, jó; ha nem, úgy is jó. De legalább megtetted a te kötelességedet az isteni ígéret reménysége alatt, amelyet énfelelem Mózes és a többi próféták előre megjövendöltek.

Igy lett Saulból — Pál... A rajongó farizeusból az Új-

szövetségnek a többiekénél semmivel se kisebb oszlop-apos-
tola... Saulus — Paulus... Csak egy betű — így ránézve
— az egész különbség a kettő között. Pedig egy egész világ
választja el őket egymástól. Most érzi csak igazán, hogy
miért is született ő erre a világra. Most érzi — tudja, hogy
ez a lelki vajudás tulajdonképpen az ő újjászületése. Eddig
mintha szűk falak közé lett volna bezárva: most azonban
szabad tér gyanánt áll előtte Isten szép világa, hol az ő
mentő munkájának és igehirdetésének legédesebb jutalma —
a bűnbocsánat és a szentek öröksége, amelyet bőkezűen és
boldogan osztogat mindenfelé zsidók, pogányok és keresz-
tények között egyaránt.

Igazság és józanság ígét hirdeti most is remek védő-
beszédében Agrippa király fényes udvara előtt. Büszke a
bilincsekre, amelyeket visel, mint fogoly, mert ő így is, úgy
is *foglyul* viszi az ő hallgatóit a Krisztusnak. Ebben áll az
ő igazi szabadsága... A kérdőrevonás szava, amely annak-
idején szívébe markolt vala, régen elhallgatott s helyét el-
foglalta a megértés, a hivatás és átszellemültség boldogító,
édes érzete.

Pálfordulás!... Fordult egyet a világ övele. Nagyot
fordult. De arra, amerre ő akarta. A Mester lelkének ten-
gelye körül. Ebben áll az ő igazi boldogsága.

... Magyar Testvéreim! — Vajjon a mi Hazánk s élő
Nemzedékünk megérett-e már arra a gyökeres Pálfordu-
lásra, amely visszaadja a Magyar — az idegen bálványok
szolgálatából — önmagának, hogy legyen ő is *a halálból
való feltámadásnak első zsenyéje?*...

Te Deum laudamus.

(Ima)

Téged, Isten, dicsérünk: Te Deum laudamus. Dicsérünk
Tégedet ajkunk rebegésével, mert a Te szent ígédet a mi
szánkba adtad.

Dicsérünk Tégedet szívünk dobogásával, mert közölted
velünk és kebelünkbe írtad örök törvényedet, amelynek en-
gedelmeskednek az egymás után következő nemzedékek.

Dicsérünk Tégedet lelkünk hő fohászával, amelyet e
nagy napon a közös oltárról szent egeid felé bocsátunk, bízva
a Te végtelen atyai kegyelmedben és gyógyító irgalmassá-
godban; mert az Atya nem felejtkezhetik el az ő gyerme-
keiről, a királyok királya nem fordulhat el az ő vezeklő
népének fiaitól és leányaitól.

Annyi nehéz próba, oly sok és súlyos kereszthordozás
után, ime, Kegyelemnek Istene,

„megfogyva bár, de törve nem“

itt állunk a Te szentséges Színed előtt, hogy együttesen
mondjunk Tenéked forró hálát és köszönetet azért, hogy
mind ez ideig megsegítettél. Nem engedted, hogy elfelejt-
kezzünk Terólad, vagy hogy megtagadjunk Tégedet, amikor
álmatlan éjszakákon, magányos mécsvilág mellett virrasztva,
reménytelenül tűnődünk és majdnem kétségbeesve aggód-
tunk a haza sorsa felett. Nem engedted, hogy napközben,
amikor lehorgasztott fejjel s csüggeteg lélekkel jártunk-kel-
tünk az élet útain, mint valami síri árnyak, szabad prédái
legyünk a kísértéseknek, eltaszítva magunktól a Te jósa-
gos kezedet, amely fölemelt, hogyha elestünk; letörölte hulló
könnyeinket, amikor nagykeservesen sírtunk; bekötözte
vérző sebeinket, amidőn végveszélyben forogtunk.

A sötétségből és a halál árnyékának völgyéből a Te
atyai gondviselésed hozott ki bennünket, magunkat és ma-
gyar Nemzetünket, házi tűzhelyeinket és templomi oltárain-
kat, alkotmányunkat és törvényeinket — ezerév vigasztaló
tanúságai mellett — az áldott világosságra; amikor ismét
magyar lesz a Magyar s hitünk és tudásunk, szívünk szent
szerelme s lelkünk lángolása nem idegen istenek bálványo-
zása léssen, hanem diadalmas, élő hitvallás a Te örök isten-
séged és annak halhatatlan igazságai mellett.

E végett jó Atyánk, édes Istenünk, add reánk, imád-
kozó gyermekeidre, magyar Nemzetünknek minden fiára
és leányára a Te szent áldásodat, hogy megfogadjon s gaz-
dag gyümölcsöt hozzon szívünk barázdáiban az elhintett
mag, az új élet fája, az örök életnek vetése.

Áldd meg Atyánk-Istenünk, hazánk Kormányzóját, a
Te jobbkezednek minden áldásával, hogy mint Józsué, bé-
vezethesse népét az ígért földére!

Áldd meg Atyánk-Istenünk, bölcs vezéreit és tanácsadóit a szolgálat lelkének dicsőséges malasztjával, hogy úgy vegyék a jelenvaló alkalmatosságot, mint a legdrágább kegyelmi ajándékot a Te szent kezedből.

Áldd meg Atyánk-Istenünk, az új magyar Országgyűlés két Házát, hogy annak tagjai — mint egy hatalmas tábor — egyért s együtt munkálkodjanak a közjólét s a Haza díszének előmozdításán!

Áldd meg a föld népét, áldd meg a munkást, aki eszével, vagy kezével keresi meg mindennapi kenyerét, a mennyei kenyér után való szent vágyakozással. S egyesíts mindnyájunkat hitünk ápolásában, hazánk szeretetében! Szent Fiadnak, az Úr Jézus Krisztusnak nevében kérünk... Hallgass meg... Ámen.

Oráció.

„Uram, jó minékünk itt laknunk!”

Máté ev. XVII. 4.

„Uram, jó minékünk itt laknunk!” — monda Péter az ő Mesterének a szent hegyen, ahol bibliai híradás szerint már életében megdicsőült, a tanítványok szemeláttára elváltozott. Arca úgy ragyogott, mint a nap; ruhája pedig fehérlett, mint a fényesség. Vagyis hitem szerint: megmutatta magát az ő bizalmasainak a maga igazi természetében, az istenfiúság magaslatán. Mint fájának gyermeke, a nép sebének gyógyítója, nem kíván elszakadni a multtól, amely a történelem aranyszálaival köti őt is a nemzeti hagyományokhoz. A szent hegyen a múlt két nagy alakjával társalog: Mózesrel, a törvényadóval és Illyéssel, a prófétaeszményi képviselőjével. Mind a kettő az ő útját egyengette. Terveikben és jóvendöléseikben kimagasló helyet foglal el a Messiási megváltás gondolata. Hogyne marasztalnák tehát azokat, akik a nemzetépítés nagy munkájából kivették a maguk részét! — Péter apostol naiv közvetlenséggel mondogatja: „Uram, jó minékünk itt laknunk; ha akarod, csinálunk itt három hajlékot. Néked egyet, Mózesnek egyet,

Illyésnek egyet.” Hadd lakozzék egymás szomszédságában, közvetlen közelben egyik a másikkal, a Prófétaság lelke, a Törvény ereje és az evangéliumi Békesség!... Boldog az a nép, amelynek Tanácsában ez a három teremtő-ige elfoglalta és meg is tartja a maga megillető helyét. Ott bizonyára megértik és megbecsülik egymást az emberek. S Isten országának mennyei polgárságában ez nem is lehet másképp.

Kedves Híveim és Honfitársaim! — A szín változik... Ezen az ünnepélyes napon, a magyar Országgyűlés megnyitásának szent napján, a bibliai keretek kitágulnak. Lelki szemünk előtt, a megdicsőülés szent hegyén, megjelenik a magyar Géniusz, szemünk láttára elváltozik: arca úgy ragyog, mint a nap; ruhája pedig fehérlik, mint a fényesség. Nekem legalább így mutatja meg magát a maga tösgyökeres, igazi természetében, a lelki nemesség magaslatán.

Amíg idejutott, óh mily sok ádáz küzdelmet kellett megvívnia jóbaráttal — ellenséggel egyaránt. S e közben — ki tudná megmondani: minő vihar dúlt nem egyszer a saját kebelében is! Tíz nagy század a tanúja ezeknek az emberfeletti küzdelmeknek, amelyeket megénekelt a költő, megörökített a néphagyomány, sziklába vésett a törvény, elzengett a dal, lángbetűkbe rajzolt a szónoki készség s magasztos áriákba szedett a zsoltár és az imádság.

És a küzdelmeknek még ma sincsen vége. A legutóbbi fájdalmas stáció után, mintha mindent újból — elülről kellene kezdenünk!

Várjuk Mózesrel, hogy törvényt adjon s annak tiszteletében és megtartásában nevelje föl az ifjú nemzedéket. Várjuk Illyést, hogy tüzrel kereszteljen meg mindnyájunkat s ég felé ragadjon a honfiúi lelkesedés diadalszekerén. Várjuk Jézusrel, hogy az evangéliumi békeesség áldásaival gazdagítsa a föld barázdáit s a testvér-szívek csöndes rejtekét... „Uram, jó minékünk itt laknunk!”...

Várjuk Deák Ferencet, hogy törvényt adjon s annak tisztelete és megtartása felett örködjék időtlen időig... Várjuk Kossuth Lajost, hogy izzó szabadságszeretetével megtaníts minket a hazafiság tündöklő mártíriumára... És várjuk Széchenyi Istvánt, hogy újból fölépítse a maga

„állóhidját“, amelyen átmentse egyik ezerévrnek szent örök-ségét a másik ezerévre...

Nemzetem Génusza! — Nem vagy árván, nem vagy elhagyottan a szent hegyen. Itt vannak a Te bizalmasaid, itt vannak a Te munkatársaid, a Te tanítványaid, akik időről-időre tanuságot tettek Terólad; akiknek Te voltál mindenha álma és reménye, győzedelme s egyetlen jutalma.

Nem vagy árván, nem léssz elhagyottan... Körös-körül a szent hegy oldalán, és közel-távolban a völgy ölen, kunyhók menedékén, paloták küszöbén, hatalmas nagy tábor várja intésedet, várja a szózatot, Elet-Halálnak szent határzatát...

Mi *élni* akarunk! Élni szabadon. Élni becsülettel. Egybeforrva e honnak minden lakójával hív munkában, hitünk ápolásában, hazánk szeretetében!... „Jó minekünk itt laknunk!“

Hiszek egy Istenben... Amen.

Hóvirág.

„Az Úr házának plántái a mi Istenünknek pitvariban virágoznak.“

Zsolt. XCII. 14.

Ott, ahol én nevedtem, az erdő alján és a Nagyberekben a tavasz első hirdetője te voltál, kis virág. Szent buzgalommal közeleedtünk ilyenkor feléd társaimmal együtt, mint a zarándok, aki szívében hordja azt, amit keres. Szívünkben hordottunk mi is tégedet; hiszen te voltál a gyermeki lélek imádságos ébredésében jelképe az ártatlanságnak és a tisztaságnak. Amint legelőször megpillantottuk a bokor tövén üde zöld száron csüngő, fehér szirmaidat, az öröm árja reszketett a mi ereinkben. Benned láttuk a tavasz ígérését; benned láttuk saját magunkat. S önkéntelen arra gondoltunk, hogy te az Úr házának plántája vagy. Első azok között, amelyek a mi Istenünknek pitvariban virágoznak... És betelt a lelkünk áhítattal, és kalapunkat

levéve imádkoztunk; hálát adtunk a jó Istennek, hogy téged nekünk adott és minket néked. Ha őseink úgy szoktatnak, talán le is térdepeltünk volna, mint valami oltár előtt a természet templomában, ahol fű — fa — virág az Örökkévaló csodadolgait példázza a mi számunkra. Így is lehajoltunk, alázatosan cirogatva-csókolgatva a te szüzi pártádat a viszontlátás édes örömében.

Másnap ismét ott jártunk az ismerős vidéken s tele tüdővel szívtuk magunkba a szabadság üde levegőjét. Jól esett látnunk és tapasztalnunk, hogy a te hóvirág-lelked nem változott. Másnap is olyan egyszerű, olyan tiszta, olyan kedves voltál, mint azelőtt. Csilingelő csengettyűid szava elkísért hazáig, elkísért a kicsiny kunyhóba, hol álmainkban szelíden elringatva, halk muzsikával súgtad fülünkbe: „Legyetek ti is az Úr házának plántái, mint én!... Én nem bántam meg, hogy hóvirágnak születtem; mert én az örök Tavaszt hirdetem...“

Es amikor az álomból — való, és a játékból — munka lett, és jöttek az ólomlábú napok, és jött a kétség, jött a szenvedés, és megindult a keserű könnyek árja, és sírtunk, mint a záporosó, egy eltékozott élet romjai felett, újra te jelensz meg hármassal, szirmaiddal, hófehér lelkeddel, kikelet virága: *Galantus nivalis*... Igen, diákosan így hívtunk tégedet. S büszkéek voltunk reá, hogy mi ezt is tudjuk. És tudunk sok mindent... Vajjon ott vagy-e még a herbariumban többi társaidal, a sárguló foliánsok között, az édes Anyánk házi kincstárában? Ötven év terhével, ötven év porával győződ-e a versenyt? Mit mondok: ötven év! Hiszen ötven év az örökkévalóságnak csak egy percentje. És te örök vagy, mint a gyermek, ki a borsón is „szépet álmodik“, és örök vagy, mint a szimfónia, melynek utolsó főséges akkordja angyalszárnyon viszi az üdvözült lelket igazi hazájába, az örök Hármónia mennyei birodalmába, hol az Úr házának plántái virágoznak... A föld felett, az ég alatt: egy Úr, egy törvény, egy diadalmas akarat.